

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
Факультет мистецтва та дизайну
Кафедра менеджменту та туризму

«ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедри менеджменту та
туризму

Ю.О. Юхновська

_____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ

Галузь знань – 24 Сфера обслуговування

Спеціальність 242 Туризм і рекреація

Освітньо-професійна програма «Лікувально - реабілітаційний та оздоровчий туризм»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Керівник кваліфікаційної роботи:

ст. викладач кафедри

менеджменту та туризму _____

Ганна ОМЕЛЬЧАК

Нормоконтроль

ст. викладач кафедри

менеджменту та туризму _____

Ганна ОМЕЛЬЧАК

Студент групи Тб-4 _____

Андрій ВОЛКОВ

Запоріжжя, 2024

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет мистецтва та дизайну
Кафедра менеджменту та туризму

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Спеціальність 242 Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
менеджменту та туризму
д.е.н., проф. Юхновська Ю.О.
« ____ » _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу студента
Волкова Андрія Сергійовича

1. Тема кваліфікаційної роботи: Вплив демографічних факторів на розвиток туризму
Керівник кваліфікаційної роботи Омельчак Ганна Володимирівна, ст. викладач затверджені наказом від 13.10.2023 N 304/од
2. Строк подання студентом роботи 01 травня 2024 року
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел (загальна бібліографія – 40 найменувань), висновків. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 60 сторінок друкованого тексту. Робота містить 10 таблиць, 12 рисунків.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити основні поняття демографічних факторів в туризмі, виявити вплив демографічних факторів на туристичний попит; визначити глобальні демографічні зміни що відбуваються у світі та їх вплив на розвиток туризму; дослідити глобальні демографічні зміни; проаналізувати вплив демографічних змін на розвиток туризму; визначити вплив демографічних факторів на сталий розвиток туризму; виявити основні проблеми демографічних змін які впливають на туризм.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
Таблиці: підходи вчених щодо визначення поняття демографічних факторів у

туризмі; фактори позитивного та негативного впливу на розвиток туризму; туристичний приріст за регіонами світу 1990-2023 роками (млн. Осіб); основні демографічні зміни в контексті світових регіонів; класифікація теорії поколінь для прогнозування тенденцій подорожей за віковою демографією; соціальні, демографічні зміни в туризмі та їхні наслідки; технологічні демографічні тренди в туризмі та їхні наслідки; економічні демографічні тренди в туризмі та їхні наслідки; екологічні демографічні тренди в туризмі та їхні наслідки; політичні та геополітичні зміни в туризмі та їхні наслідки в контексті демографічних змін

Рисунки: Фактори впливу на розвиток туризму; основні фактори впливу на туристичний попит; глобальні демографічні фактори, що безпосередньо впливають на туризм; основні фактори впливу на розвиток туризму; фактори змін екзогенного характеру, що впливають на розвиток туризму; загальні внутрішні фактори впливу на розвиток туризму; тенденції демографічних змін за 1950-2050 роки; статистика динаміки туристичного приросту за регіонами світу 1990 -2023 рр. (млн. осіб); прогнозовані вікові демографічні зміни 2023-2050 рр.; загальні чинники впливу на сталий розвиток туристичних потоків вікової групи 65+; прогнозовані демографічні міграційні зміни кількості населення міст; загальні тенденції розвитку туристичних підприємств в контексті демографічних змін

6. Дата видачі завдання 01. 10. 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	30.10.2023	виконано
2	Виконання вступу	20.11.2023	виконано
3	Виконання розділу 1	15.12.2023	виконано
4	Виконання розділу 2	02.04.2024	виконано
5	Виконання розділу 3	20.04.2024	виконано
6	Формулювання висновків	26.04.2024	виконано
7	Подання роботи на нормоконтроль	10.05.2024	виконано
8	Подання роботи на кафедру	17.05.2024	виконано

Студент _____ Андрій ВОЛКОВ

Керівник роботи _____ Ганна ОМЕЛЬЧАК

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 60 сторінок. Кількість розділів – 3, рисунків – 12, таблиць – 10.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження впливу демографічних факторів на розвиток туризму.

Об'єктом дослідження є демографічні фактори, які впливають на розвиток туризму.

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних положень та практичних рекомендацій, націлених на визначення впливу демографічних факторів на розвиток туризму.

У I розділі викладені теоретичні основи дослідження сутності та основних понять демографічних факторів, що впливають на розвиток туризму. Виявити вплив демографічних факторів на формування туристичного попиту. Визначити глобальні демографічні зміни та їх вплив на розвиток туризму.

У II розділі досліджено глобальні демографічні зміни. Проаналізовано вплив демографічних змін на розвиток туризму. Визначено вплив демографічних факторів на сталий розвиток туризму.

У III розділі визначено основні проблеми демографічних змін які впливають на туризм. Досліджено та визначено тенденції розвитку світового туризму в контексті демографічних змін. Визначено перспективи глобальних тенденцій в туризмі в контексті демографічних змін та їхні наслідки

КЛЮЧОВІ СЛОВА: туризм, демографія, демографічні зміни, туристичні потоки, фактори, урбанізація, демографічні фактори, демографічні зміни, теорія поколінь, демографічний вплив

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ ДЕМОГРАФІЧНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ.....	8
1.1. Основні поняття демографічних факторів в туризмі.....	8
1.2. Вплив демографічних факторів на туристичний попит.....	12
1.3. Глобальні демографічні зміни та їх вплив на розвиток туризму.....	14
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДЕМОГРАФІЧНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ.....	19
2.1. Дослідження глобальних демографічних змін.....	19
2.2. Аналіз впливу демографічних змін на розвиток туризму.....	28
2.3. Вплив демографічних факторів на сталий світовий розвиток туризму.....	33
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ З ВРАХУВАННЯМ ДЕМОГРАФІЧНИХ ФАКТОРІВ.....	41
3.1. Тенденції розвитку світового туризму в контексті демографічних змін.....	41
3.2. Тенденції подорожей за віковою демографією: вік як ключовий фактор у туризмі.....	45
3.3. Перспективи глобальних тенденцій в туризмі в контексті демографічних змін та їхні наслідки.....	48
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55

ВСТУП

Актуальність теми. Однією з галузей розвитку, що є пріоритетною в світі визнано туризм. Актуальними стають питання дослідження та створення сприятливих умов та інвестиції в галузі туризму, які є найбільш актуальними. Зміна глобальної демографічної структури сприймається як ключовий фактор, що впливає на майбутнє туризму, як і багатьох інших галузей економіки. Головними демографічними проблемами вважаються зростання населення, зниження народжуваності, старіння населення та збільшення тривалості життя. Останніми роками спостерігається безперервне зростання кількості публікацій, що обговорюють ці проблеми.

Слід підкреслити, що туризм найшвидше розвивається в найбагатших країнах, які, впроваджують досягнення діджиталізації й країни, в яких суспільство є добре освіченими, мобільними та характеризуються значною кількістю вільного часу. В цих країнах усвідомлюють прибутки, які можна отримати від туристичного бізнесу проводячи відкриття власних кордонів, як добре керовану туристичну політику з прогресивною міжнародною інтеграцією, яка обов'язково стане платформою для розвитку сфери туризму та отримання від цього більших надходжень. Отже, не можливо нехтувати демографічними змінами, які відбуваються та впливають на соціально-економічний розвиток суспільств і, безумовно, продовжуватимуть відбуватися.

Теоретична база дослідження. Дослідженням впливу демографічних факторів на розвиток туризму займалися такі українські та закордонні науковці як: Муромцева Ю.І. [1], Голик Т. [2], Чорненька Н.В. [3], Алексеева Т. І. [4], Момонт Т.В. [5], Стегней М. [6], Нодь О.[6], Цьохла С.Ю. [10], Баб'як Г.П. [11], Немець Л.М. [13], Сегіда К.Ю. [13], Моштаківа Н.В. [13], тощо.

Вивчення праць вказаних науковців дозволяє ґрунтовно підійти до дослідження сутності поставленого наукового завдання, а також виявити питання, що залишаються невирішеними.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є висвітлення суттєвих аспектів демографічного впливу, демографічних змін й демографічних факторів та їх вплив на розвиток туризму та запропонувати загальні пропозиції щодо розвитку туризму, з врахуванням демографічних змін.

Досягнення цієї мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань:

- дослідити та висвітлити основні поняття демографічних факторів, що впливають на розвиток туризму;
- висвітлити вплив демографічних факторів на формування туристичного попиту;
- визначити глобальні демографічні зміни та їх вплив на розвиток туризму;
- дослідити глобальні демографічні зміни;
- проаналізувати вплив демографічних змін на розвиток туризму;
- виявити вплив демографічних факторів на сталий розвиток туризму;
- виявити перспективи глобальних тенденцій в туризмі в контексті демографічних змін та їхні наслідки;
- визначити тенденції демографічних змін та їх вплив на тренди в туризмі;
- визначити тенденції розвитку світового туризму в контексті демографічних змін.

Об'єктом дослідження є демографічні фактори що впливають на розвиток туризму.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних положень та фактичних рекомендацій, націлених на дослідження впливу демографічних факторів на розвиток туризму.

Методологічну основу кваліфікаційної роботи склав комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: системний підхід, методи класифікації та систематизації, що дало змогу узагальнити законодавчу базу і

наукову літературу за темою дослідження; структурного аналізу і синтезу; структурно-логічний і порівняний методи; графічний метод.

Практичне значення отриманих результатів: висновки та пропозиції, зроблені в результаті дослідження, можуть бути корисними для розробки оптимальних туристичних пропозицій для різних цільових демографічних груп, зокрема людей похилого віку, частка яких зростатиме через загальне старіння населення світу.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові публікації, довідкова література, аналітичні та статистичні дані міжнародних організацій, аналітичні публікації та матеріали офіційних веб-сайтів які відносяться до туристичної тематики, результати, одержані автором в процесі власних досліджень.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення, висновки та результати дослідження опубліковані у вигляді тез:

1. Волков О.С. Глобальні демографічні зміни та їх вплив на розвиток туризму. Abstracts XIII International Scientific and Practical Conference "Modern ways development of science and the latest theories", December 11-13, 2023, Madrid, Spain. 460 p. Pp. 457-459. URL: <https://eu-conf.com/ua/events/modern-ways-of-development-of-science-and-the-latest-theories/>

2. Волков О.С. Тенденції розвитку світового туризму в контексті демографічних змін. V Міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу», 18-19 квітня 2024, м. Запоріжжя.

Структура і обсяг роботи. Структура кваліфікаційної роботи містить вступ, три розділи, підрозділи, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Кваліфікаційну роботу викладено на 60 сторінках комп'ютерного набору, вона включає 10 таблиць, 12 рисунків. Список використаних джерел із 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ

1.1. Основні поняття демографічних факторів в туризмі

Туризм є одним з найбільш швидкозростаючих секторів світової економіки, що підтверджується за статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) та The World Travel & Tourism Council (WTTC), які фіксують постійні і безперешкодне зростання кількості туристів і доходів від туризму.

Демографія є найважливішим зовнішнім фактором, який визначатиме майбутнє туризму. Сучасні демографічні тенденції змінюють попит на туризм і наявну робочу силу, що істотно вплине на те, як структуровані галузі, як вони працюють і як вони розвиваються в стабільний спосіб. Індустрія туризму повинна знати, як, чому, коли і що станеться, наслідки для галузі та стратегії, які потрібно запровадити зараз для боротьби з цією зміною.

Незважаючи на те, що демографічні зміни відбуваються повільно, вони формують структуру робочої сили, рівні доходу, вихід на пенсію та мотиваційні чинники різних когорт, здоров'я, активність, те, що ми споживаємо тощо. Демографічні фактори та чинники активно впливають на мотивацію подорожей серед туристів.

Демографічний чинник - один із визначальних для гарантування стабільного й безпечного розвитку держави, а проблеми оптимального демографічного розвитку є надзвичайно актуальними. Їх необхідно розглядати як першочергові інтереси держави, як чинник і, водночас як результат її функціонування [8].

Вивченням демографічних чинників, які впливають на туризм займаються сучасні українські та закондонні науковці. Основні визначення категорії демографічних чинників наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи вчених щодо визначення поняття демографічних факторів у туризмі

№	Автор	Визначення категорії та її складових частин
1	Ю.І. Муромцева [1]	демографічні фактори (на рівні народжуваності, смертності, тривалості життя, демографічного навантаження, тощо) головним чином впливають на зайнятість, доходи та якість життя населення, і як наслідок - прямим чи непрямим способом впливають на становлення рекреаційних потреб, на тривалість і форми дозвілля, на проведення відпочинку
2	Т. Голик [2]	демографічний фактор - це структура світового населення, збільшення тривалості життя, урбанізація, міграція, зміна структури сім'ї гендерні та вікові характеристики потенційних туристів.
3	Чорненька Н.В. [3]	демографічний фактор розвитку туризму – сукупність причин і рухомих сил розвитку туристської діяльності, які пов'язані з відтворенням та структурою населення. Демографічні показники (рівень народжуваності, смертність, тривалість життя, співвідношення в суспільстві осіб молодшого, середнього і старшого віку тощо) безпосередньо визначають зайнятість, якість життя населення вільного часу
4	Алексєєва Т.І., Соколовська А.С. [4]	розрізняє демографічні фактори (чисельність та територіальний розподіл населення і його вікова структура; урбанізація) та екологічні та медико-біологічні чинники: включають якість середовища постійного проживання і стан здоров'я населення.
5	Момонт Т.В. [5]	демографічні фактори - загальне зростання народонаселення, урбанізація, тобто збільшення частки міського населення за рахунок скорочення чисельності сільських жителів, зміна вікової структури населення (збільшення в багатьох країнах середньої тривалості життя призводить до того, що все більше людей мають вільний час і засоби, що дозволяють їм здійснювати закордонні подорожі
6	Стегней М. І., Нодь О. Л. [6]	демографічні фактори - загальне зростання чисельності населення, урбанізація, зміна вікової структури населення, але гендерну структуру відносить до соціального чинника

Джерело: розроблено автором

Демографічні фактори (рівень народжуваності, смертність, тривалість життя, співвідношення в суспільстві осіб молодшого, середнього і старшого віку тощо) безпосередньо визначають зайнятість, якість життя населення, і як наслідок – безпосередньо чи опосередковано впливають на формування рекреаційних потреб, на тривалість і якість відпочинку, на проведення вільного часу [9].

Демографічні зміни в будь-якій державі формується згідно з приростом населення та активності міграційних процесів. Вплив на демографічну ситуацію вагомо впливає загальний рівень здоров'я громадян держави, який останніми роками невпинно погіршується в Україні загалом по-світу. Стан здоров'я як суспільна категорія пов'язане з певним місцем, довкіллям, оточенням та середовищем проживання і характером діяльності людини. Прогнозуючи демографічні зміни в туризмі в контексті фактору здоров'я - необхідно будувати стратегії розвитку туризму, спираючись на ці тенденції. Актуальними будуть напрямки, пов'язані із оздоровленням, реабілітацією, медичним туризмом загалом.

Країни, регіони та території, які бажають збільшити туристичний потік, змушені підлаштовуватися під нові вподобання клієнтів, у т.ч. завдяки використанню інформаційних технологій [24].

Демографічний фактор при формуванні стратегій розвитку туризму становить вагоме значення, через те що загальний туристський ринок формується з осіб, потенційних туристів, які мають туристські інтереси.

Результативність функціонування туризму доволі вагомо залежить від низки факторів, які безпосередньо впливають на його загальний стан та потенційний розвиток. Основними серед таких факторів виокремлюють:

- демографічні фактори;
- природно-географічні фактори;
- соціальні фактори;
- економічні фактори;
- політичні фактори;

- матеріально-технічні;
- історико-культурні фактори, тощо.

До групи статичних факторів впливу на сталий розвиток туризму відносяться історико-культурні фактори та природно-географічні фактори. Ці фактори мають постійне, незмінне, довготривале значення. Спеціалісти з туризму, фахівці галузі адаптують та пристосовують ці фактори до сучасних потреб, роблять їх доступними для загального користування.

Протилежними до статистичних факторів відносяться динамічні фактори розвитку. До таких факторів першочергово відносяться: соціальні фактори, матеріально - технічні фактори, економічні фактори та політичні фактори впливу.

При узагальненні основних факторів впливу на розвиток туризму можна виділити основні чинники, які стимулюють збільшення туристичної активності та очікувано - позитивно впливають на туристичну галузь. Але не зважаючи на позитивні фактори, необхідно виділити й фактори, які негативно впливають на розвиток туризму, умовно гальмуючи його, або стримуючи розвиток (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Фактори позитивного та негативного впливу на розвиток туризму

Фактори, що активують розвиток туризму	Фактори, що стримують (знижують) туристичний розвиток
Розвиток туристичної інфраструктури	Терористичні загрози
Підвищення транспортної доступності території та еко транспорту	Озброєні, політичні конфлікти
Підвищення рівня доходів населення	Коливання економічної кон'юнктури та курсу валют
Цифровізація туристичної галузі	Збільшення транспортних витрат як наслідок зростання цін на паливо
Розвиток безбар'єрності, адаптивного туризму	Диференціація рівня соціально-економічного розвитку регіонів
Розвиток туризму 60+ та 65+	Митні та візові обмеження

Процеси, що протікають в демографічному середовищі, обумовлюють розширення кола потенційних туристів, коли у все більшої кількості людей з'являється бажання і можливість подорожувати [25].

1.2. Вплив демографічних факторів на туристичний попит

Туризм є одним з найбільш швидкозростаючих секторів світової економіки, що підтверджується за статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) [7] та The World Travel & Tourism Council (WTTC) [8], які фіксують постійні і безперешкодне зростання кількості туристів і доходів від туризму.

У багатьох регіонах багатьох країн туризм став важливим, якщо не ключовим – чинником їхнього розвитку, стимулювання зростання підприємств і процвітання їхніх суспільств. У 2018 році сектор туризму створив 10,4% світового ВВП, з міжнародним надходження від туризму зросли з 2,1 мільярда доларів США у 1950 році до 1,451 трильйона доларів США у 2018 році. Враховуючи такі високі темпи зростання, прогнозується кількість туристів досягти 1,8 мільярда до 2030 року [8].

Першим фактором впливу на величину, характер та попит туризму є зміни в демографічній структурі суспільства і соціальній моделі населення, в розвитку нових індустріальних країнах. Вони зводяться до наступних основних моментів (рис.1.1):

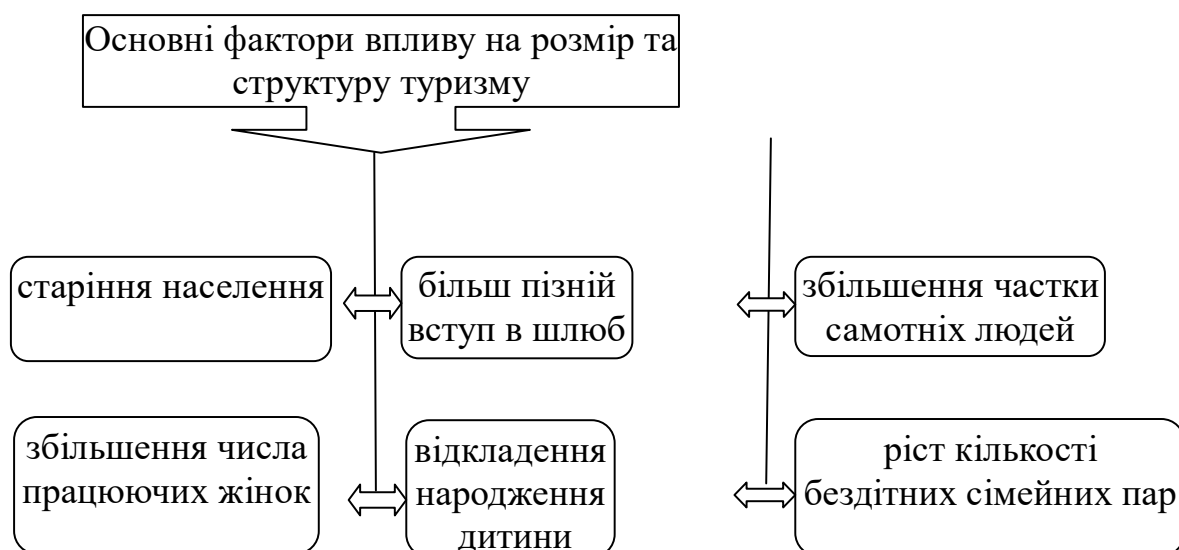

Рис. 1.1. Фактори впливу на розвиток туризму

Серед основних факторів, що впливають на туристичний попит, виділяють 2 групи: (рис.1.2).

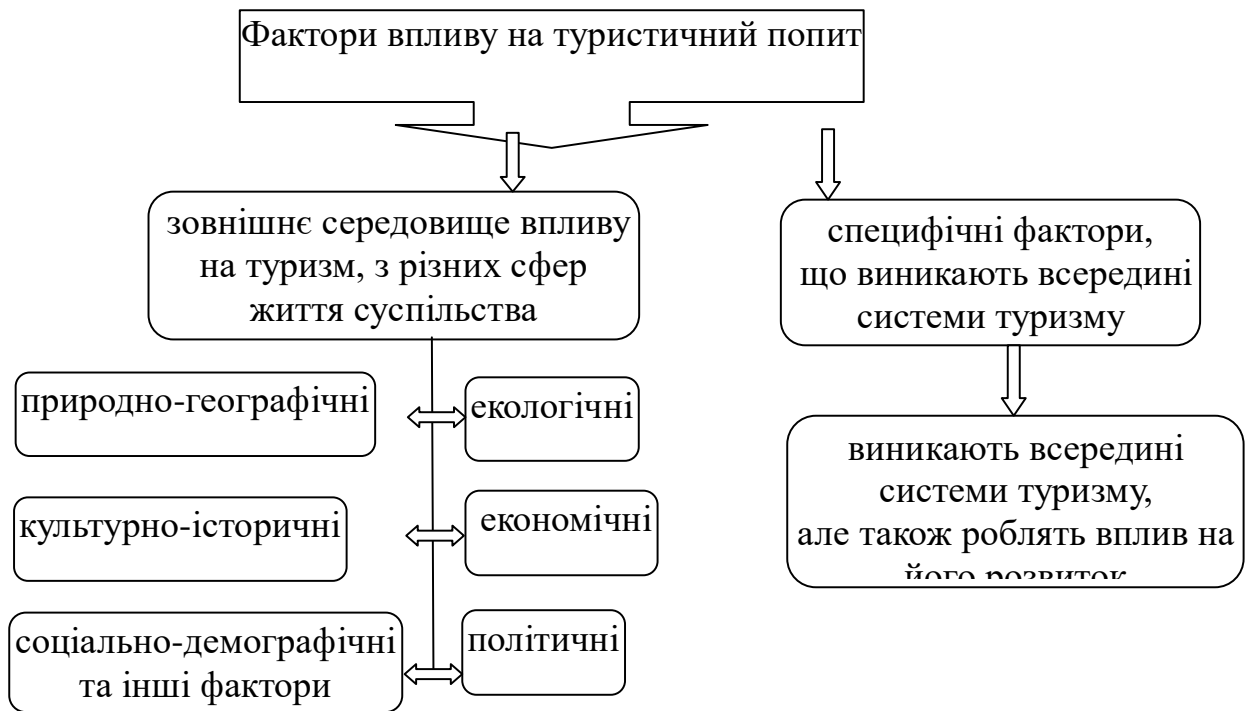

Рис. 1.2. Основні фактори впливу на туристичний попит

Процеси, які протікають в демографічному середовищі дозволяють говорити про дві тенденції на ринку туризму. Перша з тенденцій □ розширення кола потенційних споживачів туристичних послуг. Все нові і нові категорії людей вливаються в туристичний рух. У них з'являється бажання і можливість подорожувати [26].

Другий фактор проявляється у вигляді соціально-економічних факторів, що значною мірою впливають на сучасні модернізації туристичного попиту. Особливо сильний вплив на туристичний ринок дала економічна криза. Вона супроводжувалася подовженим періодом відпусток, зменшенням робочого тижня і введенням більш гнучкого графіку роботи. Це змусило людей шукати нові форми організації свого відпочинку. Зі збільшенням розміру вільного часу на фоні загострення економічної ситуації в рекреаційній поведінці населення проявилися дві головні тенденції: дроблення відпускнуго періоду і ріст недовготривалих поїздок [27].

Туристичні поїздки стали менш тривалими, проте більш частішими. В західній літературі це явище отримало назву «подорожі з інтервалами». В Європі особливою популярністю користувалися маршрути вихідних і святкових днів. Вони включали відвідування виставок, спектаклів, музеїв, галерей, а також магазинів, в більшості антикварних. Не менш важливим фактором є перехід від масового стандартизованого, конвеєрного туризму до масового диференціального. У тенденціях розвитку масового туризму можна відзначити наступне: індивідуальний туризм (туристи, які подорожують самотійно з туристичними цілями) зростає повільніше, ніж масовий туризм [27].

1.3. Глобальні демографічні зміни та їх вплив на розвиток туризму

На рубежі 19-20 століть населення світу становило 1,7 млрд., яка зросла до 2,5 мільярдів протягом наступного півстоліття. У 1990 році всесвітня населення перевищило 5 млрд. Лише за 25 років він зріс ще на 2 мільйони коли він досяг 7,3 у 2015 році. Згідно з прогнозами ООН, світове населення буде збільшитися більш ніж на третину (приблизно 3,8 мільярда) до 2100 року, щоб досягти 11,213 мільярда (у 2056 року ця цифра, ймовірно, досягне 10 мільярдів). У наступні десятиліття глобальний очікується, що темпи зростання населення будуть все нижчими (з 11,9% у 2010-2020 рр. до 6,2% у 2040-х роках) [7,8].

За прогнозами ООН, зростання буде бути найбільшим в Африці. У 2030 р. його населення сягне 1,704 млрд, а в 2050 р. майже 2,5 млрд. В Азії кількість людей, що проживають на континенті, не зросте швидко. У 2030 році її населення становитиме 4,947 млрд осіб, тобто на 443 млн більше ніж в сьогодні. Населення Південної та Центральної Америки зросте на 72 млн. досягне 718 мільйонів у 2030 році. У 2030 році Північна Америка матиме 742 мільйони жителів (зростання на 34 млн), а Океанія – 48 млн. (зростання на 7 млн). Єдиний Континентом, чиє населення скоротиться, буде Європа. За

даними ООН за прогнозами, у 2030 році європейців буде на дев'ять мільйонів менше, ніж зараз, тобто 734 мільйони [8].

Серед глобальних демографічних факторів, що впливають на туризм можна виділити наступне (рис. 1.3):

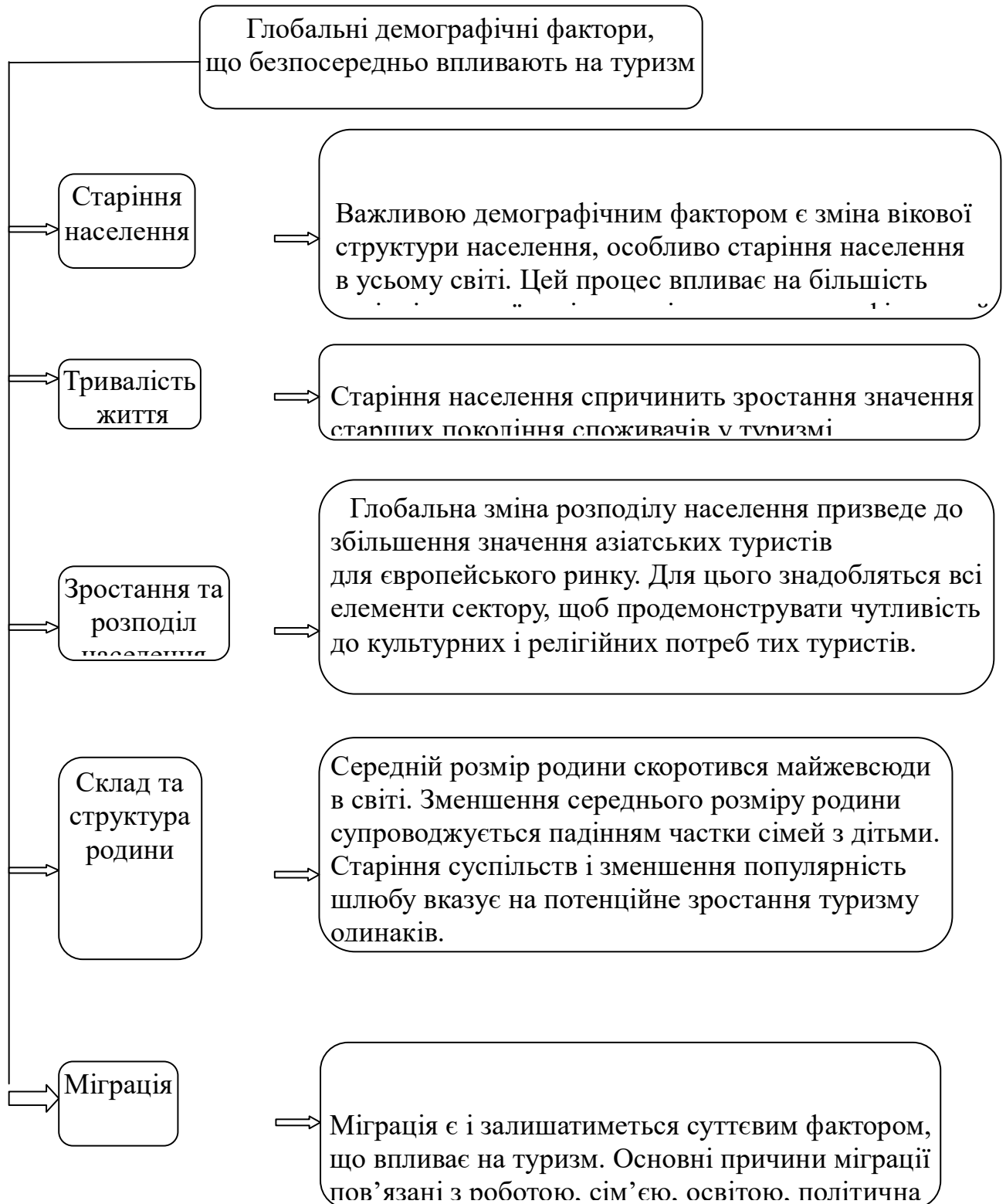

Рис. 1.3. Глобальні демографічні фактори, що безпосередньо впливають на туризм

Є два важливі аспекти розподілу населення, які впливають на розвиток туризму: насамперед зростання частки вихідців із країн, що розвиваються, та – навпаки – зменшення частки людей, особливо в Європі, і по-друге: це глобальне явище, пов'язане з міграцією людей із сільської місцевості до міст.

Загальна кількість міського населення зростає, що піде на користь туризму міські жителі більше люблять подорожувати, ніж члени міських громад. Ці можна очікувати, що туристи знайдуть туристичні продукти, пов'язані з «поверненням до природи» елемент (наприклад, відпочинок на фермі, де пропонується досвід виробництва їжі) особливо привабливий.

Сучасна геронтологія говорить про глобалізацію старіння, що підтверджується тим, що в даний час кожен десятий житель Землі старше 60 років, при цьому у 2050 році ця вікова група становитиме п'яту частину населення. Найвищі темпи демографічного старіння за півстоліття спостерігаються в Європі. Тим не менш, слід підкреслити, що швидкість старіння в Європі є нижче, ніж у Центральній і Південній Америці та Азії з 1990-х років, що означає, що цей процес поширювався і на інші континенти. Очікується, що до 2050 р. 34% населення Європи буде у віці 60 років і старше, причому частка цієї вікової групи зросла з 11% до понад 25% у Латинській Америці, Карибському басейні та Азії та з Від 5% до 9% в Африці.

В останні роки відбулися глибокі зміни у способі життя та моделі споживання в окремих вікових групах. Ці зміни суттєво вплинули на туристичний сектор і, отже, викликають для перегляду існуючих думок про співвідношення між віком і туризмом діяльність. Члени цієї групи мають достаток дозвілля і часто заможні, тому очікують високого рівня обслуговування та упаковки послуг, а оздоровчий туризм стане важливим сегментом. Це викликано певними віковими обмеженнями, що стосуються здоров'я та фізична форма, а також сімейні та професійні обов'язки.

Економічний розвиток, а також прогрес техніки в медицині призвели до того що сучасне покоління людей похилого віку внутрішньо

диверсифіковане, їх потреби та прагнення сягають далеко за межі минулих стереотипів. Люди похилого віку мають сталий соціальний потенціал включно з активною участю у різних активах, включно з туризмом.

Збільшення тривалості життя дорівнює зростанню кількості потенційних туристів похилого віку хто зіткнеться з різними труднощами (наприклад, підйом сходами тощо). Їхні потреби може бути надлишковим і може включати потребу в близькості медичної допомоги професіонали. Організатори як розміщення туристів, так і транспортних послуг доведеться враховувати цей факт при проектуванні об'єктів і навчанні їх персоналу. Довголіття значної частини потенційних туристів повинно продовжитися період, протягом якого люди активно подорожують і займаються туризмом. Це дозволить скоротити період часу, необхідний для забезпечення прибутку інвестиції в ефективні маркетингові методи, орієнтовані на туристів різного віку групи. Можливо, буде корисно запровадити так звані програми лояльності різні сектори туристичного ринку.

Збільшення тривалості життя та зниження рівня народжуваності впливають на розмір і структуру родини. У більшості країн Європи та Північної Америки середня родина - три особи. Через старіння населення частка родин, у яких проживають разом діти і людей похилого віку зростає. Проте в країнах Європи та США багатопоколінні родини, тобто родини з дитиною (віком до 15 років) та людей похилого віку (віком 60 років і старше), все ще нечасте явище, й тим не менш вони більш поширені в Африці та Азії. Більше туристичних груп між поколіннями (бабусі та дідусі з онуками) та можуть виникнути багатопоколінні сімейні групи, які потребуватимуть особливого ставлення щодо розміщення, харчування та туристичних атракцій.

Останнім часом міграційні потоки набули особливого розмаху. Кількість міжнародних мігрантів значно зросла за останні п'ятдесят років. Це особливо помітно в деяких регіонах світу зі збільшенням припливу мігрантів, які впливають на Сполучені Штати, Близький Схід і Європу,

зокрема. Переважна більшість людей не вирішує емігрувати за кордон набагато більше мігрує всередині своїх власних країнах.

Міграція є і залишатиметься суттєвим фактором, що впливає на туризм, зі своїм впливом здійснюється двома способами: з одного боку, метою міграції буде пошук роботи одному з багатьох секторів (включаючи туристичний ринок) або купити будинок у регіоні що привабливо для туристів, а з іншого боку, метою буде відвідати друзів або родичі, які проживають у нових місцях, або відвідати ваше власне місце походження, втілюючи так звана поведінка «повернення до своїх витоків».

Оскільки туризм розвивається дуже швидко й знаходиться в постійній трансформації, дослідження демографічних факторів що впливають на туризм має досліджувати та слідкувати за темпом змін, щоб враховувати нові аспекти реальності та нові тенденції дослідження демографічних змін у туризмі.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДЕМОГРАФІЧНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ

2.1. Дослідження глобальних демографічних змін

Зміна глобальної демографічної структури сприймається як ключовий фактор, що впливає як на стратегічний розвиток туризму, так й на інші галузі економіки. Головними демографічними проблемами та викликами туристичної галузі на сьогодні вважаються: зростання населення, зниження народжуваності, «старіння» населення та збільшення тривалості життя. Ці демографічні зміни матимуть істотний вплив на розвиток туризму в найближчі десятиліття. Вони впливатимуть на типи подорожей, які здійснюються туристів, країни до яких прогнозується найбільший потік туристів, вид туризму, місця призначення, типи розміщення, тощо.

Слід зауважити на тому що туризм найшвидше розвивається в розвинених країнах з ринковою стабільною економікою, країнах, які активно впроваджують технологічні досягнення країни де визначається високий рівень мобільності, освіти, цифровізації, тощо. Такі країни усвідомлюють прибутки, які можна отримати від туристичного бізнесу. Тому вони відкривають кордони для туристів, проводять стратегічну туристичну політику – з можливістю впровадження туристичної міжнародної інтеграції. Така стратегія очікувано може стати платформою для розвитку сфери туризму та отримання від цього більших надходжень.

Отже, не можна нехтувати демографічними змінами, які відбуваються в світі, бо вони впливають на соціально-економічний розвиток суспільств, різні галузі економіки, зокрема туризм, і, прогнозовано, будуть продовжуйте це робити.

Туризм – явище багатогранне і неоднозначне. Різні фахівці досліджують туризм як вид економічної діяльності з організації подорожей

або як діяльність самих туристів під час подорожі, як окрему галузь народного господарства або як великий міжгалузевий комплекс [16].

Туризм є одним з найбільш швидкозростаючих секторів світової економіки, що підтверджується за статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) та The World Travel & Tourism Council (WTTC), які фіксують постійні і безперешкодне зростання кількості туристів і доходів від туризму.

До факторів, які впливають на розвиток туризму, відносять 2 основні групи (рис. 2.1, 2.2):

- 1) фактори першої групи - фактори зовнішнього середовища;
- 2) специфічні фактори, які виникають всередині системи туризму, та впливають на його розвиток.

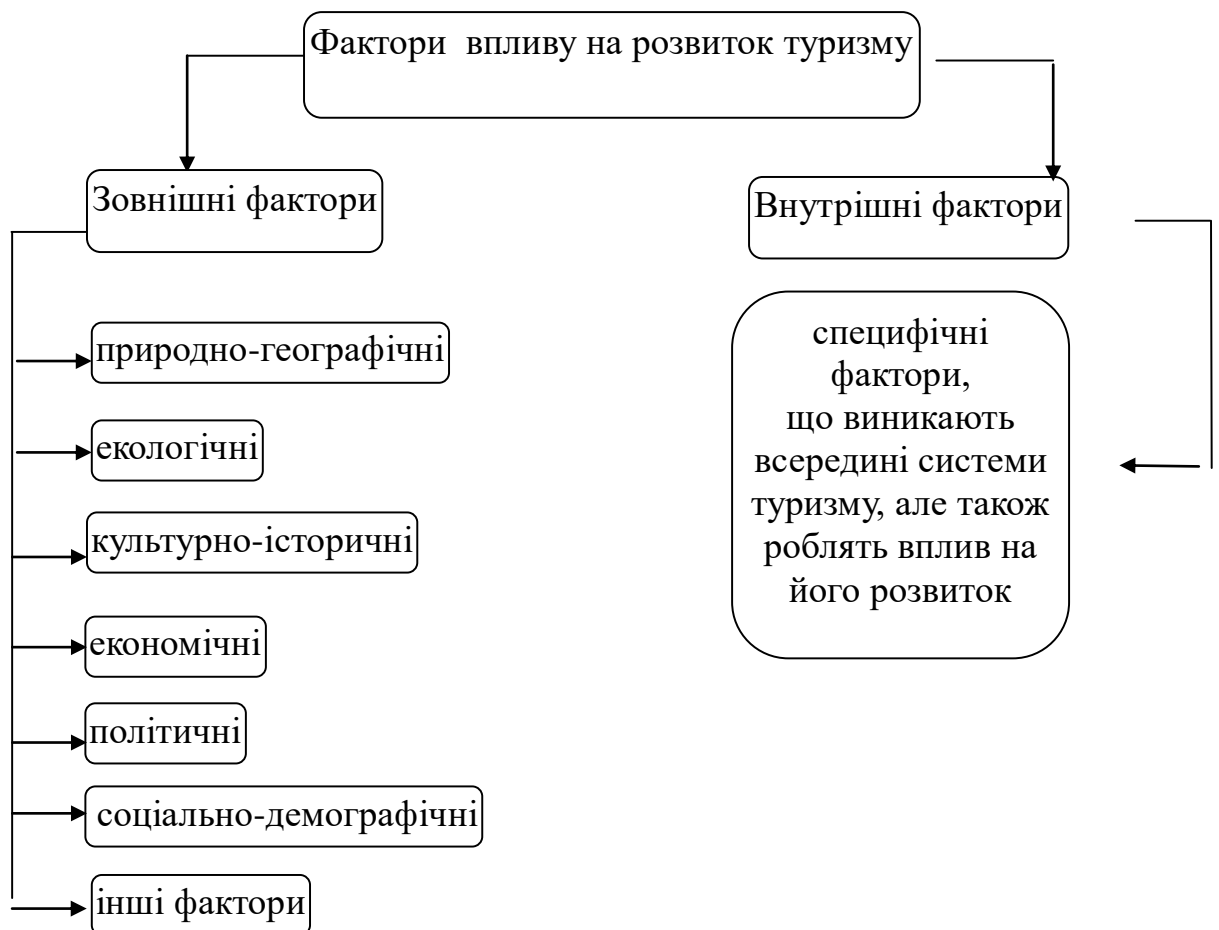

Рис. 2.1. Основні фактори впливу на розвиток туризму

Рис. 2.2. Фактори змін екзогенного характеру, що впливають на розвиток туризму.

Необхідно зауважити на тому, що вплив зазначених факторів може бути позитивним й негативним. Внутрішні фактори розвитку (змін) (рис. 2.3) ринку туристичних послуг є ґрунтовними та вносять основний вплив на розвиток туризму. На деякі внутрішні фактори підприємства туристичної галузі можуть безпосередньо впливати та регулювати (прямо чи опосередковано) й визначати ступінь можливостей впливу.

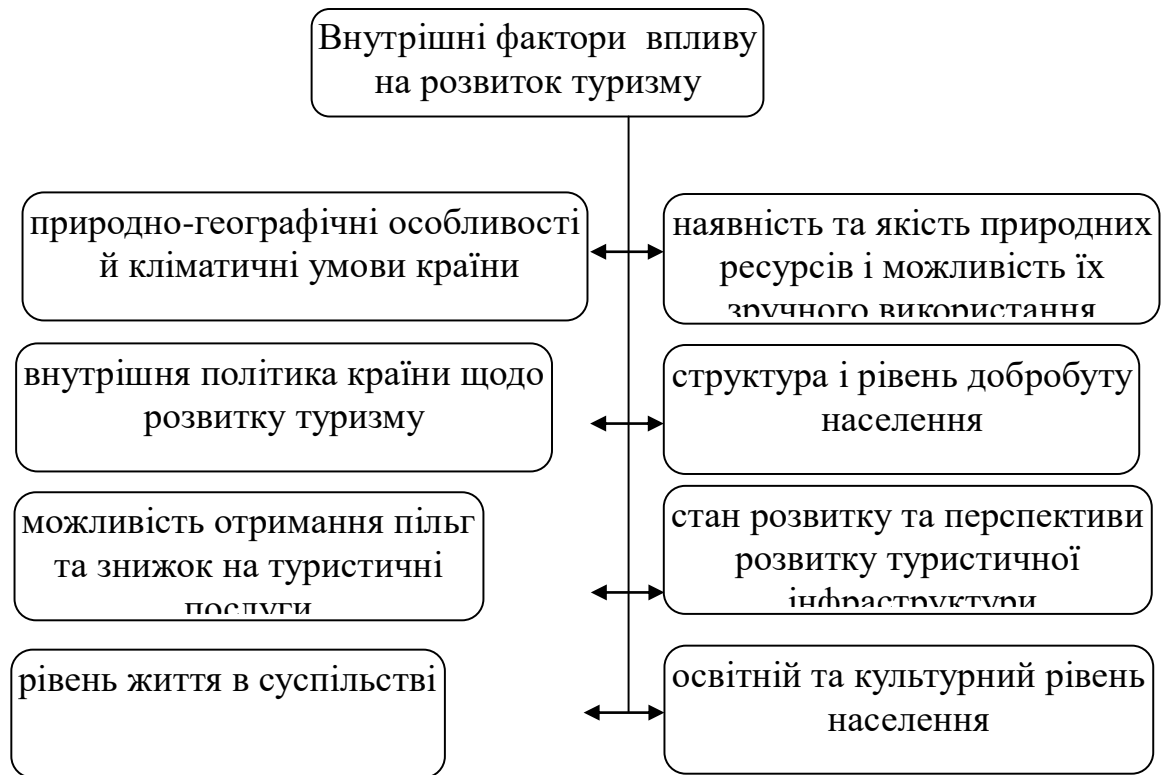
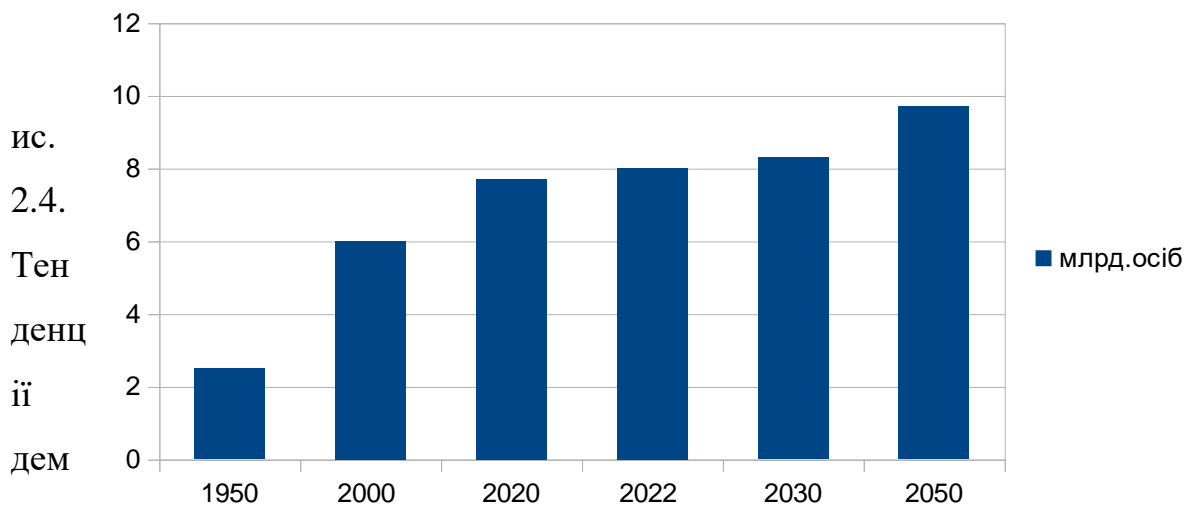

Рис. 2.3. Загальні внутрішні фактори впливу на розвиток туризму

Всесвітньою туристичною організацією, розраховано, що до 2030 року часу населення світу за прогнозами досягне 8,3 млрд. людей, а до 2050 досягне 9,7 млрд. осіб. До кінця 21 століття прогнозується збільшення населення приблизно до 11 млрд. осіб (рис. 2.4) [18].

фічних змін за 1950-2050 роки

Незважаючи на загальні демографічні зміни, які відбуваються сьогодні, попри загальне збільшення чисельності населення світу, підприємствам, галузям, туристичним компаніям, буде непросто виживати на туристичному ринку через ективну конкуренцію.

Пропозиції для туристів, що відповідатимуть запитам та попиту, ставатимуть все більш фрагментованими, а виживання на ринку туристичних компаній, фірм, підприємств, прямо залежатиме від конкурентоспроможності і спроможності та потенціалу пристосовуватися до глобалізації ринку, багатонаціональності потенційних клієнтів, вподобання різних поколінь, вузькопрофільності низки запитів та водночас під масштабування туристичних запитів.

Так, більш молоді потенційні та реальні туристи, графік праці яких - повний робочий день, скоріше за все споживатимуть туристичний продукт щодо відпочинку, більш вікові туристи будуть у пошуку нових видів туристичної діяльності, екологічному туризму, лікувальному та (або) оздоровчому. Через екологічні зміни, військові конфлікти, актуалізується питання щодо реабілітаційного туризму. Медичний туризм матиме перспективи розвитку.

Світові туристичні потоки зросли з 25 мільйонів у 1950 році до 1,4 мільярда у 2018 році, з кожним 11 робочим місцем перебування в секторі, пов'язаному з наданням послуг туристам, що враховується 3,8% від загальної зайнятості в світі. 2018 рік також став сьомим за рахунком зростання туристичного експорту (+4%) перевищило зростання експорту товарів (+3%). У 2018 році сектор туризму створив 10,4% світового ВВП, з міжнародним надходження від туризму зросли з 2,1 мільярда доларів США у 1950 році до 1,451 трильйона доларів США у 2018 році.

Темпи зростання туристичних потоків впали після пандемії COVID – 19. Станом на 2023 рік, світовий міжнародний туризм перебуває на стадії повернення до показників доCOVIDного періоду. UNWTO прозвітувало про

розвиток світового туризму, в якому за результатами 2022 року глобальний сектор туризму відновився на 66% до COVIDного рівня.

Враховуючи такі високі темпи зростання, прогнозується кількість туристів досягти 1,8 мільярда до 2030 року. За даними UNWTO за 2021-2023 рр., глобальний туризм розвивався динамічно, при цьому кількість туристських прибуттів зростає втричі.

Станом на 2023 рік, Європа продовжує залишатися найбільш улюбленим напрямком, хоча її частка в світові туристичні потоки впали з 60,1% усіх міжнародних прибуттів у 1990 році до 50,7% у 2021 році. Це, звичайно пов'язане із світовою пандемією covid-19. Туристична частка континенту Америка також знижується, супроводжувана дедалі більшою кількістю міжнародних прибуттів в Азію та Тихий океан, Африку та Близький Схід. Останній із цих регіонів продемонстрували найбільший приріст туристичних прибуттів за досліджуваний період (на 530%), а його частка в світовому трафіку зростає вдвічі.

Згідно даних World Tourism Barometer перший квартал 2023 року кількість міжнародних туристичних поїздок 235 млн, що відповідає 80% обсягів до COVIDного рівня. Такі дані свідчать про те що за перші три місяці 2023 року світом подорожували в два рази більше людей, ніж за аналогічний період 2022 року.

Таблиця 2.1

Туристичний приріст за регіонами світу 1990-2023 роками (млн. осіб)

Регіон	1990	2000	2010	2015	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Світ	435	674	962,56	1,20357	1,41236	1,46185	406,56	457,51	960,19	1,28566
Європа	261,5	386,6	490,79	612,3	717,37	742	239,71	301,29	596,79	700,43
Азія і Тихий океан	55,9	110,4	208,01	284,37	346,26	360,15	59,12	24,6	91,52	233,43
Америка	92,8	128,2	151,75	194,1	215,99	219,3	69,64	81,77	156,6	198,31
Африка	14,8	26,2	50,53	53,89	67,48	69,1	18,73	19,66	47,49	66,4
Середній Схід	9,6	22,4	61,48	58,91	65,26	71,3	19,36	30,19	67,79	87,09

Джерело: statista [21]

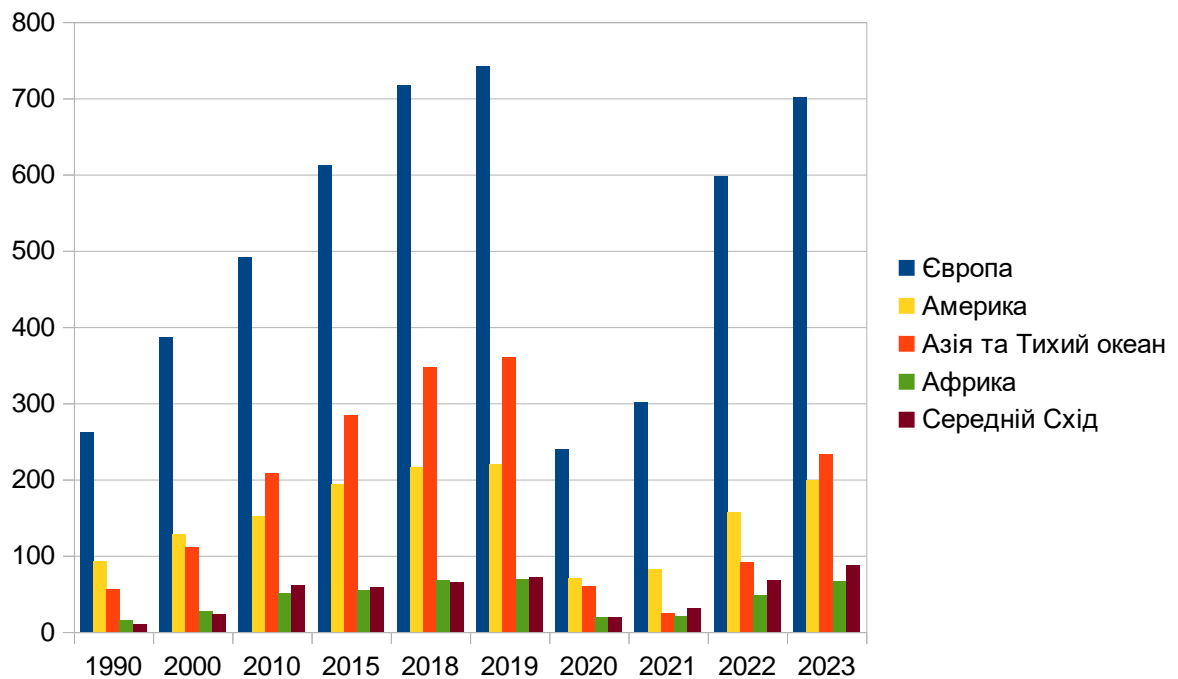

Рис 2.5. Статистика динаміки туристичного приросту за регіонами світу 1990 -2023 рр. (млн. Осіб)

У період з 1990 по 2018 рік загальні надходження країн, які приймають туристів, зросли з 263 млрд. дол. США до 1,451 трлн, тобто на 451%. За статистичними даними UNWTO, у 2022 році доходи від світового міжнародного туризму досягли 1 трлн. доларів, (тобто +50% у реальному вираженні) в порівнянні з аналогічним періодом 2021 року. Темп зростання надходжень спостерігався для Близького Сходу, де надходження зросла в 16 разів. В абсолютних значеннях найбільше зростання надходжень було в Європі (на 427 млрд дол. США), далі йдуть країни Азії та Тихого океану (на 394,3 млрд дол. США).

Серед регіонів світу найбільше на туризмі заробила Європа: доходи від туризму склали майже 550 млрд доларів (520 млрд євро), або 87% від доковідних показників. Африка відновила 75% своїх доходів до пандемії, Близький Схід – 70%, а Америка – 68%. Через тривале закриття кордонів азіатські напрямки заробили близько 28% [19].

Туризм є не тільки важливою і прогресивною сферою бізнесу, але й значну сферу соціальної діяльності. Його значимість проявляється через

його високаздатність створювати нові робочі місця, підвищувати якість життя місцевих громад та підвищення конкурентоспроможності регіонів. Туризм є одним з найбільш швидкозростаючих секторів світової економіки, що підтверджується за статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) та The World Travel & Tourism Council (WTTC), які фіксують постійні і безперешкодне зростання кількості туристів і доходів від туризму. Внаслідок цього, для багатьох регіонах багатьох країн туризм став важливим – якщо не ключовим – чинник їх розвитку, стимулювання зростання підприємств і процвітання їхніх суспільств.

Демографічні зміни, які відбуваються та продовжать відбуватися в світі, матимуть сильний вплив на туризм в найближчі десятиліття. Це вплине на зміни в класифікуванні, формування типів туристів, туристичних маршрутів, і особливості організації туристичної діяльності.

Основні демографічні тенденції, які ми спостерігаємо на світовому ринку туризму на глобальному рівні – це зростання світового населення (за даними UNWTO):

- збільшення тривалості життя;
- урбанізація;
- міграція;
- стан здоров'я людей;
- екологічні зміни;
- тенденція до глобалізації «старіння населення»;
- зміна структури сім'ї;
- стан родини (домогосподарства);
- інші тенденції розвитку світового туризму (безпека, цифровізація суспільства, країн, інформатизація, тощо).

Важливо розуміти, що не всі демографічні зміни будуть обов'язково мати вплив та наслідки для розвитку туризму. Демографічні зміни, ймовірно, матимуть вплив на розвиток туризму, тільки якщо вони виникають в таких групах як, наприклад, люди похилого віку, діти, малозабезпечені, батьки-

одинаки і т.д., які представляють значну частку, і буде значно більшим або меншим за обсягом і чия поведінка відрізняється від інших груп [16].

У таблиці 2.2. наведено ключові фактори демографічних змін у контексті основних світових регіонів та їх впливу на туристичний ринок.

Таблиця 2.2

Основні демографічні зміни в контексті світових регіонів

Регіон	Ключові демографічні зміни
Світ	- збільшення тривалості життя жінок над чоловіками; - загальне зростання чисельності населення.
Основні світові регіони	
Європа	- зниження народжуваності; - старіння населення; - високий рівень міграції.
Азія	- швидке зростання населення, особливо в Індії та арабських країнах; - висока народжуваність; - великомасштабна урбанізація.
Південна Америка	- зниження народжуваності до рівня заміщення; - старіння населення; - збільшення тривалості життя.
Північна Америка: США і Канада	- старіння населення; - зниження народжуваності; - високий рівень міграції.

Джерело: 3rd Tourism Statistics Capacity-building Workshop and Regional Seminar on Tourism Statistics Capacity-building [17].

Таким чином, світові демографічні зміни мають досить суттєвий вплив на стан та перспективний розвиток ринку туристичних послуг. Виходячи з особливостей конкретного світового регіону змінюються демографічні чинники впливу на туризм, які необхідно враховувати в туристичній діяльності, при подальшому стратегічному плануванні розвитку туристичного сегменту, з метою активізації конкурентоспроможності світового туристичного ринку.

2.2. Аналіз впливу демографічних змін на розвиток туризму

Основний вплив на формування та розвиток туризму спричиняють демографічні чинники, вплив яких є багатоаспектним. Це стосується кількісних та структурних характеристик населення.

Реалізація функцій розвитку міжнародного туризму і забезпечення належних умов його функціонування та розвитку відбуваються під впливом низки чинників: економічних, соціальних, демографічних, науково-технічних, міжнародних, суспільної думки, які потребують окремої уваги та дослідження. У цілому має місце нерівномірний розвиток міжнародного туризму в країнах світу. Частка туризму у ВВП коливається від 1% у країнах з високорозвинутою і диверсифікованою економікою до 10% у країнах з відносно великим туристським сектором (Німеччина – 0,9%, США – 1%, Велика Британія – 1,9%, Іспанія – 4,2%, Австрія – 8,5%). Проте у багатьох малих країнах і країнах, що розвиваються, цей показник перевищує середні значення (у деяких острівних державах туризм забезпечує понад 50% ВВП: Антигуа – 58%, Багамські острови – 52%, Бермудські острови – 35%.) Така занадто висока частка надходжень від туризму у ВВП говорить про уразливість місцевих економік у разі зміни світової кон'юнктури [36].

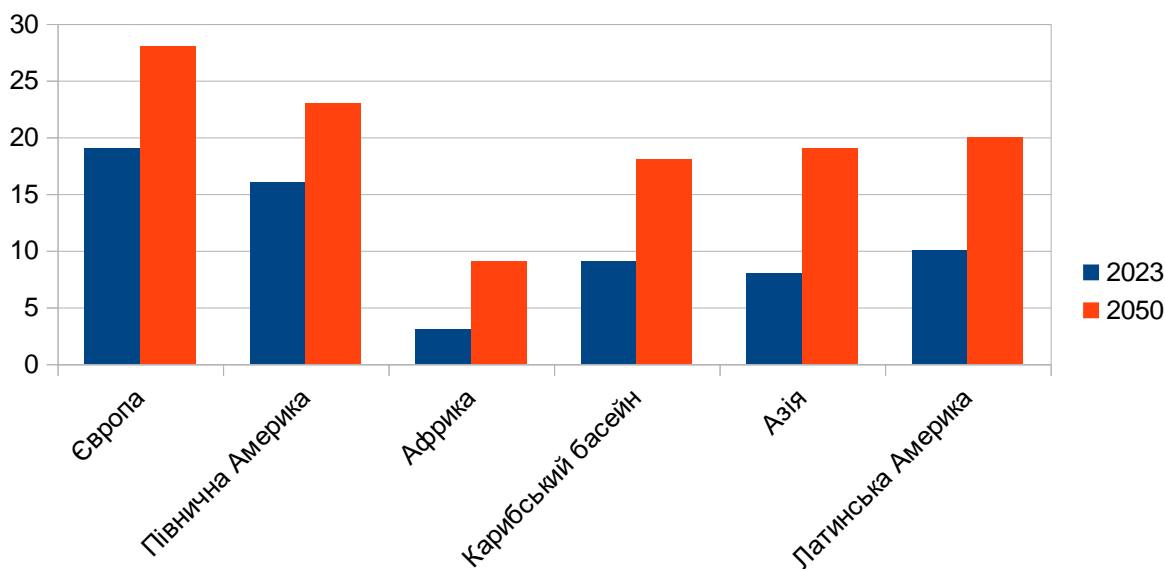
За основними критеріями вплив демографічних змін на розвиток туризму можна поділити на кілька основних сегментів. Найбільш вагомими для ґрунтового аналізу розвитку туризму є: 1) вікові характеристики потенційних туристів, 2) фінансовий стан туристів, 3) структура та родини, 4) міграційні процеси, 5) глобалізаційні процеси, 6) інше.

Вивчення туристичного попиту в межах окремих вікових груп дозволяє зробити висновок про те, що туристи, що представляють ці групи, мають різні спонукальні мотиви і цілі. Туризм є не тільки важливою і прогресивною сферою бізнесу, але й значною сферою соціальної діяльності. Його значимість проявляється через його високаздатність створювати нові робочі місця, підвищувати якість життя місцевих громад та підвищення

конкурентоспроможності туризму регіонів. Сучасний туризм не лише задовольняє потреби відновити себе після важкої роботи, але стає одним із основних елементів сучасного способу життя.

Досліджуючи вплив демографічних змін на розвиток туризму, необхідно виділити та проаналізувати саме основні демографічні сегменти. Так, до таких демографічних сегментів відносяться: вікові зміни, збільшення кількості людей з інвалідністю, фінансово-економічні зміни, політичні зміни, міграційні процеси.

Найвищі темпи демографічного старіння за останні півстоліття спостерігаються в Європі. Тим не менш, швидкість старіння в Європі є нижче, ніж у Центральній і Південній Америці та Азії з 1990-х років, що означає, що цей процес поширюється і на інші континенти. Очікується, що до 2050 року 34% населення Європи буде у віці 60 років і старше, причому частка цієї вікової групи зростає з 11% до понад 25% у Латинській Америці, Карибському басейні та Азії. Від 5% до 9% в Африці. Що стосується людей вікової групи 65+, в прогнозах Генерального секретаріату ООН, частка цієї

групи також зростатиме (рис. 2.6) [19].

Рис. 2.6. Прогнозовані вікові демографічні зміни 2023-2050 рр.

Економічний розвиток, а також прогрес техніки в медицині призвели до старіння громадян, які живуть довше і водночас сильно відрізняються від людей похилого віку попередні покоління в тому, як вони проводять свій вільний час. Зауважимо на тому що, сучасні покоління людей похилого віку внутрішньо диверсифіковане, їх потреби та прагнення сягають далеко за межі тих, що пропонуються колишніми стереотипами. Люди похилого віку 21-го століття мають великий соціальний потенціал – часто добре освічені і встигаючи витратити на активну участь у різних починаннях, які включає туристичну діяльність.

Ймовірна тривалість життя. У більшості країн світу тривалість життя зростає з року в рік протягом десятиліть, і ця тенденція на сьогодні, продовжує бути актуальною. За 50 років вона зросла на близько 20 років з 46,5 у 1950-1955 рр. до 65,5 у 2002 та до 71 у 2023 р.

Прогнози ООН вказують на подальше збільшення тривалості життя як розвинених країн, так і країн, що розвиваються. Один із наслідків прогресу в медичне обслуговування та, як наслідок, покращення здоров'я та рівня життя феномен довголіття. На всіх континентах життя очікувана тривалість у жінок буде вищою, ніж у чоловіків. Станом на сьогодні, люди живуть не тільки довше, але й здоровіше. Середній рівень самооцінки здоров'я в усьому світі є досить високим, аж 56 % населення віком від 16 до 64 років оцінили стан свого здоров'я як добрий. Це підтверджує опитування, проведені IPSOS GLOBAL ADVISOR3 у 2018 році в 27 країнах з усього світу.

На демографічні зміни впливають міграційні процеси. У розвинених економіках країн ЄС, Північної Америки та Східної Азії швидко «старішає» населення та зменшується відсоток молодих людей. За даними ООН станом на 2023 рік зниження рівня народжуваності і збільшення середнього віку життя спостерігається в розвинених країнах світу, за прогнозами ООН, після 2040 року у в цих країнах почнеться скорочення населення. Окрім США, Японії та країн ЄС, це стосується й Китаю який вже у 2023 році поступитися своїм статусом найбільш населеної країни світу сусідній Індії. До 2040 року

очікується, що частка людей у віці 65+ досягне 25% від усього населення розвинених країн світу, а середній вік людини у світі зросте з 31 до 35 років [20].

При цьому, велика частина цих молодих людей не можуть реалізувати себе у місцевих економіках, тому часто вимушені мігрувати у країни «Глобальної Півночі»: (Європа (здебільшого західна Європа), США, Канада, розвинені країни Азії (Японія, Ізраїль, також Австралію та Нову Зеландію (незважаючи на те що останні країни розташовані в Південній півкулі, їх відносять до країн «Глобальної Півночі»). Окремо необхідно виділити фактор демографічних змін, який матиме вплив на економічну стабільність вікової категорії «молоде населення» та їхні туристичні можливості - розвиток великих міст. Урбанізація яка продовжується протягом останніх 30 років призвела збільшення та активації внутрішньої міграції молодого населення у багатьох країнах світу, що розвиваються, особливо в Африці, Південній Азії, Близькому Сході, Латинській Америці. Темпи міграції напряму залежитимуть від спроможності та потенційних можливостях великих міст прийняти мігрантів, кількість яких на сьогодні збільшується, забезпечити їх можливостями та умовами для розвитку та самореалізації. Збільшення населення великих міст матиме вагомий вплив на стратегічні напрями туристичної галузі, їх перспективи та тренди.

Економічні трансформації як елемент демографічних змін, що впливають на розвиток туризму є одним з вагомих. Взаємозалежність економічних змін між впливом демографічних змін на економіку й навпаки - стану економіки - на демографічні зміни, досить очевидний. Демографічні зміни можуть впливати на:

- основні темпи зростання економіки,
- структурне зростання продуктивності,
- рівень життя, норми заощаджень,
- споживання та інвестицій, тощо.

Все це може впливати на довгостроковий рівень безробіття та рівноважну процентну ставку, тенденції ринку житла та попит на фінансові активи, безпосередньо стан економіки впливатиме на основні показники активності туристичної галузі.

При аналізі впливу демографічних змін на розвиток туризму та розвитку туристичної індустрії, перш за все, необхідно зауважити на тому, що сучасний туризм - це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства в цілому, яка інтегрує практично всі галузі, тому зміни в демографічній ситуації світу значною мірою впливатимуть на перспективи розвитку як світового, міжнародного туризму, так й на внутрішній туризм. Зміни які відбуваються вже сьогодні необхідно враховувати для подальшого стратегічного планування розвитку туризму.

2.3. Вплив демографічних факторів на сталий світовий розвиток туризму

Світовий міжнародний туризм став тією галуззю, роль якої у міжнародній економіці суттєво зросла завдяки стрімкому розвитку. Поряд з розвитком сфери туристичних послуг істотний розвиток також спостерігається й у тих секторах економіки, які відіграють важливу роль у створенні інфраструктури міжнародного світового туризму, передусім це транспорт, готельно-ресторанне господарство, торгівля, зв'язок, інформаційно-комунікаційна сфера, будівництво, сільське господарство, харчова промисловість, виробництво широкого спектру непродовольчих товарів та ін. Це, в свою чергу, вплинуло на структурні зміни в економіці. В окремих країнах туризм став основною галуззю економіки, що визначило залежність її економічного становища від міжнародного туризму. Усе це обумовлює необхідність та актуальність досліджень умов і чинників розвитку міжнародного туризму [37].

Важливим демографічним фактором, який вагомо впливає на сталий світовий розвиток туризму є зміна вікової структури населення, особливо старіння населення в усьому світі. Цей процес впливає на більшість регіонах земної кулі, хоча він дуже диверсифікований між країнами. Сучасна геронтологія говорить про глобалізацію старіння, що підтверджується тим, що в даний час кожен десятий житель Землі старше 60 років, при цьому у 2050 році ця вікова група становитиме п'яту частину населення.

За останні роки відбулися глибокі зміни у способі життя та моделі споживання в окремих вікових групах. Ці зміни суттєво вплинули на туристичний сектор та зауважують на перегляді стратегії співвідношення між віком і розвитком туристичних напрямів. «Старіння» населення призведе до зростання попиту старших покоління споживачів у туризмі. Туризм «третього віку» (люди 55+): туристи цієї групи вимагають не тільки комфорту, а й персональної уваги з боку обслуговуючого персоналу, їм важливо мати можливість отримання медичної допомоги, наявність в ресторанах страв дієтичного харчування, розміщення в недорогих готелях, розташованих в тихих місцях. Туризм осіб старшого віку є в Європі найбільш швидкозростаючим сегментом ринку [38]. Члени цієї групи мають час для дозвілля, тому очікують високого рівня обслуговування, а оздоровчий, лікувальний та реабілітаційний туризм стане важливим сегментом.

Це канон теорії туризму, що рівень туристичної активності падає з віком. Це викликано певними віковими обмеженнями, що стосуються здоров'я та фізичної форми людини, а також сімейними та професійними обов'язками.

Збільшення тривалості життя дорівнює зростанню кількості потенційних туристів похилого віку, які можуть зіткнутися з різними труднощами - барерами (наприклад, підйом сходами, особливостями харчування, тощо). Їхні потреби можуть бути додатковими і можуть включати потребу в професійній медичній допомозі. Організаторам туристичної діяльності, розміщення туристів, транспортних послуг, посліг харчування,

тощо, доведеться враховувати цей факт при проєктуванні об'єктів з туризму і навчанні їх персоналу.

Довголіття значної частини потенційних туристів мають продовжуватися всього періоду, протягом якого люди активно подорожують і займаються туризмом. Це дозволить скоротити період часу, необхідний для забезпечення прибутку від, наприклад, інвестиції в ефективні маркетингові методи, орієнтовані на туристів різного віку групи. Можливо, буде корисно запровадити так звані програми лояльності різні сектори туристичного ринку.

Вплив чинників на розвиток ринку туристичних послуг літніх людей запропоновано на рис. 2.7.

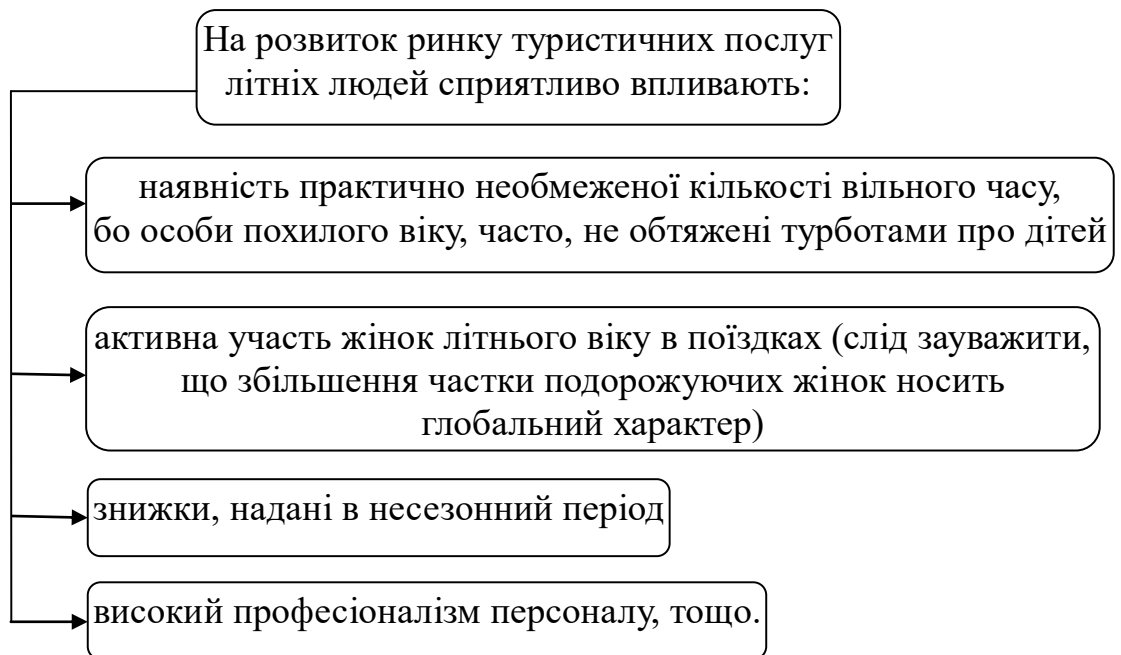

Рис. 2.7. Загальні чинники впливу на сталий розвиток туристичних потоків вікової групи 65+

Наступним демографічним фактором, який безпосередньо впливає на туризм, є склад домогосподарства та структура родини. Збільшення тривалості життя та зниження рівня народжуваності впливають на розмір і структуру домашніх господарств (родин). Середній розмір родини скоротився майже всюди в світі. У більшості країн Європи та Північної Америки середня родина має менше трьох осіб. Наприклад, у Монако та

Сербії це 1,9 та 2,9 особи, відповідно, а в США – 2,6 особи. Набагато більші родини спостерігаються в багатьох країнах Африки та Близького Сходу, хоча й там вже сьогодні помічаються тенденції до зниження. Наприклад, у Кенії середній розмір родини знизився з 5,3 особи у 1969 р. до 4,0 осіб у 2021 р., причому коефіцієнт народжуваності за цей період знизився з 8,1 до 4,4 живонароджених на жінку. Станом на січень 2024 середній рівень народжуваності в світі - 2,5 дитина на жінку [19]. Згідно прогнозу ООН до 2030 року показник народжуваності знизиться до 2,4 дитини на жінку, а до 2050 року більше 70% населення світу житиме в країнах, де загальний показник народжуваності буде нижчим за необхідний для відтворення населення рівень.

Через старіння населення частка родин, у яких проживають разом діти і люди похилого віку зростає. Проте в країнах Європи та США багатопокілні родини, тобто домогосподарства з дитиною (віком до 15 років) та людей похилого віку (віком 60 років і старше), все ще зустрічається не часто, вони більш поширені в Африці та Азії.

Зменшення середнього розміру родин супроводжується падінням частки сімей з дітьми. Це не стосується країн Африки та Азії, де більше 80% родин мають принаймні одну дитину. Однак менше 40% родин в європейських країнах і Північній Америці мають дитину.

Вищезазначені зміни стосуються розміру родин та їхньої вікової структури безпосередньо впливають на розвиток туризму та його структуру.

Наступним демографічним фактором впливу на розвиток туризму є міграція. Останнім часом міграційні потоки набули особливого розмаху. Кількість міжнародних мігрантів значно зросла за останні п'ятдесят років. У 1970 році було понад 84 мільйони мігрантів, що становило 2,3% загального населення, тоді як поточні оцінки свідчать про 272 млн. міжнародних мігрантів у всьому світі (що складає 3,5% від загального населення світу) [22].

Станом 2024 рік приблизно 50% світового аселення живе у містах. Прогнозується що приріст населення відбуватиметься не за рахунок збільшення народжуваності, а за рахунок міграції, тобто збільшення числа міських жителів (рис. 2.8) [8].

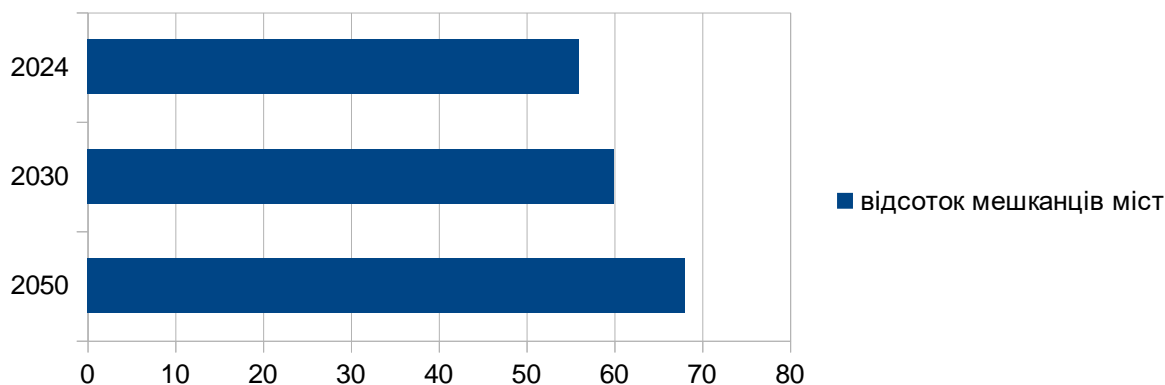

Рис. 2.8. Прогнозовані демографічні міграційні зміни кількості населення міст.

Збільшення кількості мігрантів особливо помітно в деяких регіонах світу: Сполучених Штатах, на Близькому Сході і Європі, зокрема переважна більшість людей не вирішує емігрувати за кордон; набагато більше мігрує всередині своїх власних країнах. Основні причини міграції пов'язані з роботою, сім'єю, освітою, політичною ситуацією, економічною ситуацією, тощо. Робота є основною причиною внутрішньої та міжнародної міграції, переважна більшість робочих мігрує в країни з високими доходами.

Міграція є і залишатиметься суттєвим фактором, що впливає на розвиток туризму. Такий вплив здійснюється за двома напрямками:

- з одного боку, метою міграції буде пошук роботи в одному з багатьох секторів (включаючи туристичний ринок), купити будинок у регіоні, що привабливий для туристів;
- з іншого боку, метою буде відвідування друзів або родичів, які проживають у нових місцях, або відвідати рідне місце походження, втілюючи так звану поведінку «повернення до своїх витоків».

Демографічні зміни, ймовірно, впливатимуть на структуру сталого розвитку туризму, формуючи сукупне споживання.

До інших демографічних факторів впливу на розвиток туризму відносяться й інші тенденції розвитку світового туризму. Серед них на сьогодні виділяють:

1. Безпека. Значну увагу туристи приділяють і приділятимуть безпеці подорожей і безпеці їх проживання. Безпека стає одним із головних факторів, що впливають на вибір місця туризму. Підраховано, що з огляду на глобальну загрозу тероризму значення цього чинника ще більше зростатиме. Безпека стала складним багатовимірним поняттям із широким діапазоном компонентів, таких як:

- політична безпека,
- громадська безпека,
- здоров'я та санітарія,
- безпека персональних даних,
- правовий захист туристів,
- захист споживачів,
- безпека в спілкуванні,
- захист від катастроф,
- екологічна безпека,
- отримання автентичної інформації,
- забезпечення якості послуг тощо.

2. Нові технології. Інформаційний потік і розвиток інформаційних технологій в умовах сьогодення є основним для розвитку конкурентоспроможності та стимулювання економічного й соціального просування кожної розвиненої країни та країни, що розвивається. Кожен аспект сучасного життя – будь то бізнес, культура чи домашнє середовище – залежить від потоку інформації та інформаційних технологій. Глобальна комунікаційна мережа є найбільшим і найпоширенішим підприємством у історії сучасного світу. За даними ООН, їх понад 7 млрд. абонентів

телефонного зв'язку, до телевізійних мереж підключено 1,4 домогосподарства та кожного року десятки мільйонів нових користувачів Інтернету.

3. Інтернет, мобільні додатки та застосунки, інтерактивні рішення та інтерактивне спілкування. Тенденції до спаду розвитку інтернет-технологій, цифровізації суспільства на разі на сьогодні не прогнозують. Навпаки, впровадження штучного інтелекту в сфері життєдіяльності людини лише більше впливатиме на впровадження його в сфері бізнесу та туризму. Зростає та зростатиме значення Інтернету, а також його використання з метою отримання туристичної інформації та купівлі туристичні продукти та послуги, віртуальних подорожей, розвитку адаптивного туризму, тощо.

4. Самостійне планування подорожей. Все частіше подорожі плануються туристами, без залучення турагентів. Цьому процесу сприяє покращення доступу до інформації, легкість туристичних пакетів, зміни систем продажу квитків і бажання триматися подалі від організованих поїздок, які не гарантують достатньої близькості та зростаюче використання ІТ та комунікаційних засобів. Для сучасних туристів важливою частиною є інформація для туристичного сектору, сучасні методи та прийоми для підсилення сучасного маркетингового повідомлення, включно з рекламною діяльністю.

Демографічні зміни, які відбуваються у світі, формують траєкторію розвитку багатьох країн, створюючи можливості та виклики. Незважаючи на те, що старіння викликає занепокоєння в країнах із рівнем доходу вище середнього та з високим рівнем доходу, у найближчі десятиліття швидке зростання населення продовжуватиметься в найбідніших країнах. У той же час у цих країнах спостерігатиметься постійне збільшення частки населення працездатного віку, і ці зміни мають потенціал для прискорення зростання та зменшення бідності.

Демографічні зміни на сьогодні перестали бути соціальними, економічними та політичними, вони стають ключовим елементом соціальної

діагностики та прогнозування, що забезпечує розуміння численних проблем та викликів, які стоять перед різними галузями, зокрема й туристичною.

Демографічні зміни, матимуть значний вплив на майбутнє світового туризму. Найбільший вплив на інтенсивність туристичного руху має демографічний фактор, насамперед продовження життя населення. Очікується, що в майбутньому зростання кількості потенційних туристів супроводжуватиметься диверсифікацією потреб та смаків щодо пропонованих туристичних послуг.

Демографічний профіль окремих сегментів туристичного ринку вимагатиме чіткої диференціації пропозиції послуг туристичних підприємств. Як приклад, ринок сектор товарів і послуг повинен сприймати – значно вищою мірою, ніж раніше – зростання кількості людей похилого віку як можливість для розвитку. Спостерігається поступовий відхід від масового туризму на користь індивідуального туризму, причому останні характеризуються різноманітними специфічними потребами, що виникають із бажання підтримувати фізичну та розумову форму, підтримувати стан власного здоров'я, проходити лікувальні, реабілітаційні процедури, займатися хобі, тримувати новий досвід, захоплюючі емоції, поєднувати різні види туристичних послуг за одну туристичну подорож, тощо. Акцентування уваги при сталому розвитку туризму, приділяється й підвищенню значущості власної безпеки під час подорожі.

Демографічні зміни, які відбуваються у світі матимуть вагомий вплив на подальшу стратегію розвитку галузі. Оскільки туризм розвивається дуже швидко і підлягає постійній трансформації, дослідження туризму має відбуватися пропорційно темпам демографічних змін, щоб враховувати нові аспекти реальності та нові тенденції сучасного туристичного ринку.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ З ВРАХУВАННЯМ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЗМІН

3.1. Тенденції розвитку світового туризму в контексті демографічних змін

В епоху постійної еволюції демографічні зміни змінюють форму різних галузей промисловості, при цьому сектор гостинності не є винятком. На сьогодні спостерігається глибокий вплив демографічних змін на індустрію туризму, досліджується, як ці зміни впливають на переваги реальних та потенційних клієнтів, надання послуг і загальний бізнес-ландшафт туристичної галузі.

Оскільки населення старіє та культурна динаміка змінюється, розуміння демографічних змін стає першочерговим для підприємств туризму. Ключові поняття включають уподобання поколінь, культурне розмаїття та зміни сімейних структур, які відіграють значну роль у формуванні галузі. Щоб ефективно адаптуватися, підприємства туризму повинні розуміти функціональні можливості демографічних змін. Наприклад, поява мілленіалів призвела до різкого зростання попиту на емпіричні подорожі, що вплинуло на розробку унікальних місць, гідних Instagram. Приклади з реального світу, такі як butik-готелі, призначені для цифрових кочівників, ілюструють, як бізнес узгоджується з мінливою демографією.

Чіткі пояснення цих галузевих термінів гарантують, що компанії та читачі знаходяться на одній сторінці, сприяючи глибшому розумінню того, як демографічні показники формують досвід гостинності.

Основні тенденції розвитку підприємств туристичної галузі з врахуванням демографічних змін ринку туристичних послуг запропоновано на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Загальні тенденції розвитку туристичних підприємств в контексті демографічних змін

Щоб проілюструвати важливість демографічних змін та подальші перспективи розвитку туризму, прогнозується вплив зростаючої тенденції індивідуальних подорожей. Хостели та готелі, визнаючи зростання кількості індивідуальних туристів, тепер пропонують спільні простори та заходи, щоб задовольнити цю демографію, створюючи відчуття спільноти для тих, хто досліджує світ поодинці.

Демографічні зміни часто проявляються у зміні вподобань клієнтів. Туристична галузь має бути гнучкою, щоб реагувати на ці зміни, незалежно від того, чи йдеться про впровадження екологічних практик для залучення

екологічно свідомих мандрівників або про надання послуг, орієнтованих на технології, для молодих поколінь, які розуміються на техніці.

В умовах сьогодення, коли безпекова ситуація в світі змінилася, підвищення безпеки та відповідності в туризмі матиме першочергове значення. Зі зміною демографічних показників зростають і проблеми, пов'язані з безпекою та дотриманням нормативних вимог. Підприємства гостинного бізнесу повинні впроваджувати заходи для забезпечення безпеки різноманітних профілів гостей і дотримуватися нормативних актів, що розвиваються, особливо в регіонах, де змінюється правова база щодо захисту даних. Значну увагу туристи приділяють і приділятимуть безпеці подорожей і безпека їх проживання. Безпека стає одним із головних факторів, що впливають на вибір місця призначення. Підраховано, що з огляду на глобальну загрозу тероризму значення цього чинника ще більше зростатиме. Безпека стала складним багатовимірним поняттям із широким діапазоном компонент, що належать до нього: політична безпека, громадська безпека, здоров'я та санітарія, безпека персональних даних, правовий захист туристів, захист споживачів, безпека в пілкування, захист від катастроф, екологічна безпека, отримання автент інформація, забезпечення якості послуг, тощо.

Обізнаність про сталий розвиток та захист навколишнього середовища. Обізнаність щодо захисту навколишнього середовища в туризмі має зростати. Це призведе до підвищений попиту на туристичні місця, що характеризуються сталим розвитком, де локальні громади залучаються до надання туристичних послуг. Туристів буде більше і більше зверніть увагу на ті напрямки, де місцеве населення із задоволенням приймає їм, пропонуючи теплий прийом і домашню кухню, засновану на місцевих традиціях, і надання інформації про історію та життя місцевої громади. Значна частка сучасних споживачів має низку етичних проблем щодо захисту навколишнього середовища, і ці настрої не можна ігнорувати. Люди є стають все більш «відкритими до світу» (незалежно від віку), отримуючи бере участь

у міжнародній допомозі на користь малозабезпечених та активно підтримує екологічні ініціативи.

Наступною важливою складовою перспектив розвитку туризму з врахуванням демографічних змін - використання аналізу даних. Технічні можливості аналізу даних стають вирішальними для навігації по демографічних змінах. Використовуючи дані, туристична галузь зможе отримати уявлення про вподобання різних демографічних груп, що дозволяє надавати персоналізовані послуги та цілеспрямовані маркетингові стратегії.

Впровадження технологій для підвищення ефективності також матиме вагомий вплив на розвиток туризму. У відповідь на технічно підковану природу молодих поколінь бізнес гостинності впроваджує передові технології, такі як мобільна реєстрація, розумне керування кімнатами та системи безконтактних платежів. Розуміння технічних деталей цих реалізацій є важливим для туристичних компаній, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними. зростаюче використання ІТ та комунікаційних засобів туристами є важливою частиною інформація для туристичного сектору, що свідчить про необхідність взяти їх на борт техніки, щоб підсилити маркетингове повідомлення, включаючи рекламну діяльність.

Наступними прогнозованими змінами в галузі туризму очікують заохочення різноманітності в робочій силі. Оскільки демографічні показники диверсифікуються, індустрія туризму також повинна сприяти різноманітності своєї робочої сили. Легкість інтеграції та впровадження політики різноманітності та інклюзії має вирішальне значення для створення середовища, яке резонує з широким колом гостей.

Переваги локальних рішень. Локальні рішення виходять за межі безпеки даних і включають персоналізований досвід для туристів. Наприклад, готелі, які використовують локальні системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), можуть пропонувати персоналізовані рекомендації на основі вподобань гостей, покращуючи загальний досвід обслуговування клієнтів.

Узгодження та адаптація до демографічних змін. Успішні підприємства туризму визнають важливість узгодження з демографічними змінами. Прикладом є адаптація розкішних курортів для подорожей кількох поколінь, надання зручностей і заходів, придатних як для бабусь, дідусів, так і для онуків, тощо.

Підвищення ефективності та відповідності. Готелі, які запровадили розширену аналітику даних і заходи відповідності, повідомили про підвищення ефективності обслуговування гостей і безперебійне дотримання нормативних вимог, демонструючи позитивний вплив узгодження з демографічними змінами.

Майбутні екотенденції. Стійкі практики. У міру того, як проблеми з навколишнім середовищем стають все більш помітними, майбутні тенденції в індустрії гостинності, ймовірно, будуть формуватися зосередженістю на сталому розвитку. Компанії, які використовують екологічно чисті практики та сприяють відповідальному туризму, готові процвітати в епоху, коли свідоме споживання впливає на вибір.

Інтеграція технологій. Інтеграція новітніх технологій, таких як віртуальна реальність для віртуальних подорожей або штучний інтелект для персоналізованих рекомендацій, покликана змінити ландшафт гостинності. Бути в курсі цих майбутніх тенденцій гарантує, що підприємства залишатимуться конкурентоспроможними та актуальними.

3.2. Тенденції подорожей за віковою демографією: вік як ключовий фактор у туризмі

Оскільки індустрія подорожей і туризму продовжує розвиватися, тенденції подорожей постійно змінюються. Перехід на онлайн-рішення приніс одну з найбільш значущих змін у сфері бронювання. Все більше людей бронюють відпустку в туристичних агентствах онлайн, адже це простіше, швидше та зручніше. Однак більшість останніх тенденцій

подорожей пов'язані з різними віковими групами та їхніми змінними звичками щодо подорожей. Глибше розберемо ці тенденції подорожей за віковими демографічними показниками, щоб краще зрозуміти, хто подорожує найбільше та як вік впливає на їхні рішення про подорожі. Все більше професіоналів зі сфери маркетингу туризму звертають увагу на теорію поколінь. Ї у них очікувано з'являється багато питань стосовно цієї теми. Для спеціалістів в сфері туризму теорія поколінь не виключення. Дослідники - демографи виділяють 8 поколінь населення світу (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Класифікація теорії поколінь для прогнозування тенденцій подорожей за віковою демографією

№	Назва	Період
1	Втрачене покоління (Lost Generation)	народжені в 1880-1900 роках.
2	Найвеличніше покоління, покоління споживачів (The Greatest Generation)	народжені в 1901-1924 роках.
3	Мовчазне покоління (Silent Generation)	народжені в 1925-1945 роках.
4	Бейбі-бумери (Baby Boom Generation)	народжені в епоху демографічного вибуху, в 1946-1964 роках
5	Покоління X (Generation X)	народжені в 1965-1982 роках
6	Покоління Y, мілленіали (Generation Y)	народжені з 1983 до середини 1990-х років
7	Покоління Z (Generation Z)	народжені з середини 1990-х до 2010 року
8	Покоління Альфа	народжені після 2010 року. Передбачається, що так будуть називати представників цього покоління, які народилися до 2025 року.

Численні дослідження, опубліковані протягом багатьох років, показали, що молоді люди люблять подорожувати більше, ніж літні люди. Згідно зі статистикою подорожей Expedia Media Solutions [28], опублікованою на Srift, мілленіали подорожують найбільше, у середньому 35 днів щорічної відпустки. Представники покоління Z йдуть за ними, використовуючи приблизно 29 днів на рік для відпустки. З приблизно 27 днями відпустки на рік бейбі-бумер посідає третє місце, тоді як покоління X використовує в середньому 26 днів на рік для подорожей.

Євростат підтверджує, що люди похилого віку в Європі також менше беруть участь у туризмі. На кількість подорожей окрім стану здоров'я впливає на відмінності в частоті подорожей впливають наступні фактори: у старших поколінь зазвичай більше зобов'язань, таких як робота та сім'я. Молоді люди зазвичай мають більше вільного часу для подорожей, особливо під час шкільних канікул. Однак найменше подорожує молоде покоління, оскільки у нього менше часу та фінансів, ніж у старших.

Що надихає різні вікові групи подорожувати? Expedia Media Solutions [28] також дослідила причини подорожей людей різного віку. Відвідування сім'ї є основною причиною, чому 67% людей, які пережили бебі-бумер, і 56% представників покоління Z подорожують. Відпочинок є основною причиною, чому 55% мілленіалів і 51% представників покоління Xs подорожують. Інші причини включають огляд визначних пам'яток, особливі події та романтичну відпустку.

Що стосується молодих поколінь, особливо мілленіалів, то подорожі - це спосіб знайомства з новими людьми, пізнання історії та різних культур і створення незабутніх вражень. Хоча деяким людям похилого віку також важливий такий досвід, більшість із них надають перевагу відвідуванням рідних і друзів.

Вікова демографія дуже впливає на вподобання до подорожей. З віком змінюються бажання щодо відвідування певних місць для подорожей. Більш молоді туристи схильні відвідувати більш екзотичні місця, де можна розважитися. Туристи більш старші, надають перевагу більш невимушеним подорожам, де можна якісно провести час з друзями та родиною. Це часто означає здійснення внутрішніх поїздок або принаймні коротших міжнародних поїздок.

Тенденції бронювання за віковими групами. Наведене дослідження Expedia Media Solutions [28] також виявило різні тенденції подорожей за віковими демографічними показниками щодо бронювання та проживання. Більшість представників покоління Z (90%) використовують соціальні

мережі, щоб знайти джерела бронювання та розміщення для відпустки. Лише 10% бeбi-бумерiв користуються соціальними мережами з тих самих причин, тоді як 66% з них приймають рішення про бронювання та розміщення після перегляду онлайн-реклами.

Онлайн-реклама також впливає на мiлленiалiв: 72% приймають рішення про подорож після переходу. Бронювання через туристичні онлайн-агентства є найпопулярнішим вибором серед мiлленiалiв (53%) і покоління X (55%). Звички подорожей рiзних вiкових груп. Що стосується звичок витратити, бeбi-бумери, як правило, витрачають більше на подорожі, ніж будь-яка інша вiкова група. Опитування Expedia Media Solutions [28] (2023 рік) показало, що вони готові витратити в середньому 6600 доларів на рік на всі свої поїздки. Мiлленiали не відставали, плануючи витратити на подорожі 5000 доларів або більше. Покоління Z планувало витратити приблизно 2628 доларів США.

Вплив вiку на туристичні подорожі. З вiком ми схильні змінювати наше ставлення до дослідження світу. Ми все ще хочемо побачити світ, але ми вважаємо за краще подорожувати неквапливо і залишатися довше, щоб повністю дослідити нові мiсця. Ось чому бeбi-бумери зазвичай подорожують найдовше. Молоді покоління зазвичай хочуть більше азарту, і вони не часто прив'язані до бюджету. Вони віддають перевагу бронюванню за системою «все включено», оскільки шукають насамперед відпочинку та комфорту. Отже, будь то розкішні подорожі чи більш доступні, але тривалі подорожі, обидві зміцнюють індустрію туризму.

Тенденції сьогодення свідчать про те що попит на індивідуальні подорожі зростає. За даними Condor Ferries [30], кількість бронювань індивідуальних подорожей зросла на 42% в період з 2019 по 2023 роки. У США 58% мiлленiалiв віддають перевагу індивідуальним подорожам, на відміну від 47% лiтнiх людей. Знову ж таки, мiлленiали – це нові та захоплюючі враження та прийняття способу життя YOLO [31]. Отже,

подорожі на самоті, на власних умовах, лише надихають їх продовжувати досліджувати світ і відмічати речі зі свого списку.

3.3. Перспективи глобальних тенденцій в туризмі в контексті демографічних змін та їхні наслідки

Демографічні явища давно перестали бути соціальними, економічними та політично байдужі, і справді стають ключовим елементом соціальної діагностики та прогнозування, що забезпечує розуміння численних проблем і соціальної напруги.

Демографічні зміни матимуть значний вплив на майбутнє світового туризму. Результати дослідження та аналізу демографічних факторів та змін, що відбуваються в світі, свідчать про те, що найбільший вплив на інтенсивність туристичного руху має демографічний фактор, насамперед продовження життя населення. Очікується, що в майбутньому зростання кількості потенційних туристів супроводжуватиметься диверсифікацією потреби та смаки щодо пропонованих туристичних послуг. Демографічний профіль окремих сегментів туристичного ринку вимагатиме чіткої диференціації пропозиції послуг туристичних підприємств. Сектор туризму повинен сприймати значно вищою мірою, ніж раніше зростання кількості людей похилого віку як можливість для розвитку. Зауважимо на тому що спостерігається поступовий відхід від масового туризму на користь індивідуального туризму, причому останній характеризується різноманітними специфічними потребами, що виникають із бажання підтримувати фізичну та розумову форму, займатися хобі, отримувати досвід та захоплюючі емоції. Також спостерігається підвищення значущості власної безпеки під час подорожі.

Оскільки туризм розвивається дуже швидко і підлягає постійній трансформації, дослідження туризму також має адаптуватися до темпів демографічних змін, щоб враховувати нові аспекти реальності та нові

тенденції дослідження туризму. Сучасні глобальні тренди туризму в контексті демографічних змін можна поділити на: соціальні демографічні тренди; технологічні тенденції в контексті демографічних змін; економічні та екологічні тенденції на які впливають демографічні зміни; політичні та геополітичні тенденції, на які впливають демографічні зміни, які відбуваються. Перспективи напрямків розвитку туризму та їхні наслідки в контексті демографічних змін надано в таблицях 3.1-3.5.

Таблиця 3.1.

Соціальні демографічні зміни в туризмі та їхні наслідки

Назва	Характеристика	Наслідки демографічних змін
Соціальні демографічні тренди	Зростання загальної кількості населення	Зростання населення призведе до загального збільшення участі у туризмі, що може призвести до надмірного використання природних пам'яток і негативно впливають на природні ресурси.
	Зростання кількості людей «середнього» класу	Зростання середнього доходу та зниження рівня абсолютної бідності призводить до зростання середнього класу. Очікується, що населення середнього класу збільшиться до 4,9 мільярдів до 2030 року, і це буде мають все більше значення і вплив на туристичний сектор
	Зміни внутрішнього споживання «Старіння» населення	Домогосподарств стає менше, і разом з вищим доходом і більшою кількістю вільного часу більше подорожей і розваг. Більш здорові, матеріально забезпечені та активніші люди похилого віку населення більше зацікавлене в туристичних продуктах і послуги. Літні люди, особливо в державах з більш розвиненими економіками, часто мають вищу купівельна спроможність і більше часу на подорожі
	Здоров'я та благополуччя	В умовах сьогодення більше уваги приділяється фізичному, психічному та когнітивному стану здоров'я, зокрема зменшення стресу. Потенційні та реальні туристи все частіше шукають туристичну діяльність, яка забезпечить їх лікуванням або оздоровленням за допомогою природної терапії.
	Урбанізація	Потреба людей у зелених насадженнях зростає, і так є попит на послуги природного туризму.
	Зміни в моделях роботи	Сучасна робота вимагає менше фізичної активності, тому попит на фізичні навантаження під час час дозвілля зростає.
	Культурна диверсифікація	Сьогодні ми стикаємося з мультикультурним суспільством. Збільшується кількість туристів різного культурного походження, уподобань та очікувань. Ці зміни вимагають нового типу управління, який дасть відповіді на різні переваги туристів.
	Цінності та спосіб життя	Сучасні туристи мають достатні фінансові можливості ресурси, але вони не мають часу. Вони шукають унікальні, персоналізовані та автентичний досвід. Крім того, спостерігається зростання «екологічної свідомості» серед них.

Таблиця 3.2.

Технологічні демографічні тренди в туризмі та їхні наслідки

Назва	Характеристика	Наслідки демографічних змін
Технологічні тенденції	Транспорт	Нові технології зменшують витрати та збільшують швидкість руху. Наявність різноманітних туристичних місць призначення зростає.
	Високі технології	Високотехнологічне обладнання для відпочинку на природі та одяг, який надають рекреаційним туристам підвищений комфорт, безпека та доступ до природних напрямків і сприяють зростанню таких діяльності.
	Інформація та зв'язок технології (ІКТ)	Впровадження нових технологій дозволяє додавання вартості та зниження операційних витрат.

Таблиця 3.3.

Економічні демографічні тренди в туризмі та їхні наслідки

Назва	Характеристика	Наслідки демографічних змін
Економічні тенденції	Економічне зростання в розвинених країни	Зростання, вищі доходи та більше вільного часу дозволяють витратити більше ресурсів на туризм діяльності.
	Економіка спільного використання	Економіка спільного використання - це новий спосіб ведення бізнесу заснований на принципі спільного використання, оренди та обмін послугами та продуктами, які заохочує стале управління доступні ресурси (наприклад, Airbnb).
	Витрати на паливо	Незважаючи на випадкове зниження, ціни на нафту очікуються подорожчати, що негативно вплине на вартість подорожі
	Економія досвіду	У той час, коли пропозиції багато, а її немає довше легко диференціювати продукти та послуги за якістю споживачі шукають інші фактори, на яких базуються їхній вибір, такі функції, як дизайн, а також творчість комбінації продуктів і послуг стають більш важливим.
	Економічне зростання ринків що розвиваються	Економічне зростання в країнах з економікою, що розвивається, сприяє розширенню та диверсифікації туризму.

Таблиця 3.4.

Екологічні демографічні тренди в туризмі та їхні наслідки

Назва	Характеристика	Наслідки демографічних змін
Екологічні тенденції	Зміна клімату	Зміна клімату по-різному впливає на різні види туризму. Наприклад, зимовий туризм негативно позначається, тому що зими стають теплішими й більш дощовими, тому очікуються проблеми в гірськолижному секторі та курортах та аналогічними форми зимового туризму. Зміна клімату також призводить до, наприклад, зникнення коралів, риб і погіршення навколишнього середовища, що зменшить такі види діяльності, як дайвінг, огляд визначних пам'яток тощо.
	Зміна землекористування та ландшафту	Зменшення населення сільської місцевості, урбанізація землекористування для реконструкція доріг і виробництво енергії призвело до різноманітних ландшафтних змін і втрати їх естетичної цінності, що зменшує привабливість для туристів.

Таблиця 3.5.

Політичні та геополітичні зміни в туризмі та їхні наслідки в контексті демографічних змін

Назва	Характеристика	Наслідки демографічних змін
Політичні тенденції	Політичні «турбулентності», війни та тероризм	Політична нестабільність прогнозує зменшити туристичні потоки в цілому та збільшити привабливість туристичних місць, які сприймаються як безпечні.
	Зміна регулювання кордону (нормативно - правове регулювання)	Зміни в правилах перетину кордону через виконання різноманітних угод, як наприклад, Шенген, зменшили обмеження на подорожі, створив нові туристичні можливості та трафік.
Геополітика	Геополітика	У сучасному глобалізованому світі туризм також використовується як інструмент реалізації геополітичних цілей. Прикладом є спортивні події: Олімпійські ігри, Лігі чемпіонів, Чемпіонат Світу з футболу, тощо.

Враховуючи вже високу взаємозалежність нинішніх трендів, економіки та інших складових, зміни розвитку туризму проявляються в демографічній ситуації, що зростає в глобальному масштабі. Торгівля, асортимент послуг, нові моделі споживання, зміна якості ресурсів, збільшення кількості ресурсів споживання, зміни потреб, внаслідок зменшення природних ресурсів, вплив діяльності людини на екологію та розвиток (впровадження) нових технологій в галузі туризму, тощо, всі ці зміни впливають на туристичну та інші сфери глобального ринку, тому вони мають мати цілісну перспективу.

Ці тенденції подорожей за віковими демографічними групами є досить глибокими та можуть значно допомогти забезпечити кращу подорож клієнтів для мандрівників різних вікових груп.

Індустрія туризму стоїть на роздоріжжі демографічних змін, створюючи як виклики, так і можливості. Розуміючи ці зміни, адаптуючись до них і використовуючи їх, компанії можуть не тільки задовольнити різноманітні потреби своїх гостей, але й позиціонувати себе як новаторів у постійно змінюваному туристичному ландшафті. Демографічні зміни - це не просто виклики, з якими потрібно орієнтуватися, але й каталізатори трансформаційного зростання в динамічному світі гостинності.

ВИСНОВКИ

Демографія є найважливішим зовнішнім фактором, який визначатиме майбутнє туризму. Сучасні демографічні тенденції змінять попит на туризм і наявну робочу силу, що істотно вплине на те, як структуровані галузі, як вони працюють і як вони розвиваються в стабільний спосіб. Індустрія туризму повинна знати, як, чому, коли і що станеться, наслідки для галузі та стратегії, які потрібно запровадити зараз для боротьби з цією зміною.

Демографічні явища сьогодні стають ключовим елементом соціальної діагностики та прогнозування, що забезпечує розуміння численних проблем і соціальної напруги. Демографічні зміни матимуть значний вплив на майбутнє світового туризму. Результати аналізу свідчать про те, що серед найбільшого впливу на інтенсивність туристичного руху має демографічний фактор насамперед продовження життя населення. Очікується, що в майбутньому зростання кількості потенційних туристів супроводжуватиметься диверсифікацією потреби та смаки щодо пропонованих туристичних послуг.

Демографічний профіль окремих сегментів туристичного ринку вимагатиме чіткої диференціації пропозиції послуг туристичних підприємств. Як приклад, ринок сектор товарів і послуг повинен сприймати – значно вищою мірою, ніж раніше – зростання кількості людей похилого віку як можливість для розвитку.

Вікова демографія дуже впливає на вподобання до подорожей. З віком змінюються бажання щодо відвідування певних місць для подорожей. Більш молоді туристи схильні відвідувати більш екзотичні місця, де можна розважитися. Туристи більш старші, надають перевагу більш невимушеним подорожам, де можна якісно провести час з друзями та родиною. Це часто означає здійснення внутрішніх поїздок або принаймні коротших міжнародних поїздок.

Поступовий спостерігається відхід від масового туризму на користь індивідуального туризму нині, причому останні характеризуються різноманітними специфічними потребами, що виникають із бажання підтримувати фізичну та розумову форму, займатися хобі, досвід захоплюючі емоції. Також явне підвищення значущості власної безпеки та відзначається самопочуття під час подорожі.

Оскільки туризм розвивається дуже швидко і підлягає постійній трансформації, дослідження туризм також має йти в ногу з темпом змін, щоб враховувати нові аспекти реальності та нові тенденції дослідження туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Муромцева Ю.І. Соціально - демографічні чинники розвитку туризму на Харківщині. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/hisgeo/article/view/3308> (дата звернення 10.10.2023)
2. Т. Голик. Світові демографічні зміни і туризм Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17355/1/250-252.pdf> (дата звернення 10.10.2023)
3. Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії: Навчальний посібник. К. : Атіка, 2006. 264 с. <https://tourism-book.com/pbooks/book-39/ua/> (дата звернення 10.10.2023)
4. Алексеєва Т. І. Вплив глобальних факторів на розвиток туризму в Україні / Т. І. Алексеєва, А. С. Соколовська // Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 11. С. 44-47. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_11_11 (дата звернення 21.10.2023)
5. Момонт Т.В. Основні фактори розвитку ринку туристичних послуг. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_1_35 (дата звернення 25.10.2023)
6. Стегней М., Нодь О. Глобальні чинники сучасних трансформаційних змін у сфері розвитку туризму та рекреації. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. №5, Том 2 (298). С. 291-301.
7. The World Travel & Tourism Council (WTTC) URL: <https://wttc.org/> (дата звернення 16.11.2023)
8. Всесвітня туристична організація Спеціалізована агенція Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення 16.11.2023)
9. Демографічні зміни та туризм URL: digitallibrary.un.org/record/701743 (дата звернення 17.11.2023)

10. Цьохла С.Ю. Систематизація факторів розвитку туристичної індустрії. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Економіка та управління»*. 2019. Том 22 (61), №2. С.373-380. URL: <https://infotour.in.ua/cjohla.htm> (дата звернення 11.11.2023)
11. Баб'як Г.П. Демографічні чинники та їх вплив на відтворення трудового потенціалу України. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32609089.pdf> (дата звернення 11.11.2023)
12. Демографічний чинник розвитку туризму. URL: https://leksika.com.ua/14750523/turizm/demografichniy_chinnik_rozvitku_turizmu (дата звернення 15.11.2023)
13. Немець Л.М., Сегіда К.Ю., Моштакова Н.В. Соціально - демографічні та історико - культурні фактори розвитку туризму. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/nemec.htm (дата звернення 21.11.2023)
14. Офіційний сайт ЮНЕСКО. Статистика про чисельність населення у віці 15-24 років за 1970-2017 роки. URL: <http://data.uis.unesco.org/index.aspx> (дата звернення 21.11.2023)
15. Human Development Report 2018. URL: <http://hdr.undp.org/en/2018-update> (дата звернення 28.11.2023).
16. Тетяна Голик. Світові демографічні зміни в туризмі. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17355/1/250-252.pdf>(дата звернення 09.02.2024)
17. 3rd Tourism Statistics Capacity-building Workshop and Regional Seminar on Tourism Statistics Capacity-building [Електронний ресурс]. URL : www.unwto.org. (дата звернення 11.02.2024)
18. Responsible Future. Інформаційний простір сталого розвитку. <https://responsiblefuture.com.ua/naselennya-svitu-zrostaye-stariye-i-pereyizhdzhaye-v-mista/> (дата звернення 15.02.2024).
19. DIP. <https://dip.org.ua/turizm/svitovyy-turyzm-vidnovyvsya-na-80-vid-dopandemiynoho-rivnya/> (дата звернення 15.02.2024)

20. Українська правда. Глобальні тренди-2040: як Україні не запізнитися? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/02/20/7324700/> (дата звернення 15.02.2024)

21. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/>

22. International Migration 2019. Report. URL: file:///C:/Users/Administrator/Downloads/InternationalMigration2019_Report.pdf (дата звернення 14.02.2024)

23. Зуб Л. Демографічні чинники розвитку туризму Тернопільської області. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17879/1/Zub.pdf>

24. Tsviliy S., Gurova D., Zhilko O., Zaitseva V. The role of information technologies in the restoration of the domestic tourism industry in the post-war period. *Artificial intelligence: an era of new threats or opportunities?: monograph. Part I* ; Edited by I. Tatomyr, Liubov Kvasnii. Czech Republic. Praha: OKTAN PRINT, 2023, 260 p. P. 179-189. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Tsviliy_2023_381.pdf

25. Немець Л.М., Сегіда К.Ю., Моштаков Н.В. Соціально-демографічні та історико-культурні фактори розвитку туризму. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. С.145-147.

26. Д.В. Чернишова, О.М. Проскурня, П.Г. Перерва. Роль і місце субекта міжнародного туристичного бізнесу в підвищенні його ефективності. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/8940e13c-8a57-4b5f-af1d-7c72f4fd692d/content> (дата звернення 10.11.2024)

27. Туристи як ініціатори розвитку територій. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/26_Suchasnyj-turyst.pdf (дата звернення 10.11.2024)

28. Expedia Media Solutions. URL: <https://advertising.expedia.com/> (дата звернення 10.04.2024)

29. AARP. URL: <https://www.aarp.org/> (дата звернення 10.04.2024)

30. Condor Ferries. URL: <https://www.condorferries.co.uk/> (дата звернення 10.04.2024)

31. YOLO. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/YOLO> (дата звернення 11.04.2024)

32. Н.В. Коваль. В.А. Биба. Використання теорії поколінь в менеджмент персоналу. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.10.62 (дата звернення 11.04.2024)

34. Kaschuk, K. M. (2018), "Peculiarities of managing Generation X, Y and Z employees", *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, [Online], vol. 1(22), available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2018_1_9 (дата звернення 12.04.2024).

35. Голик, Т. Світові демографічні зміни в туризмі. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17355/1/250-252.pdf> (дата звернення 12.04.2024)

36. Скляр А.С. Управління доходами туристичного підприємства та шляхи його удосконалення. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/307ab704-5ecc-4abc-ae51-08d8ff96f552/content> (дата звернення 18.04.2024)

37. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання»: 24-25 березня 2016 року, м. Черкаси [Текст]: у 2-х томах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т.-Т. 2.– Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2016. 606 с. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/3766/2/2016-%d0%a2%d0%be%d0%bc-2-%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80_VII_%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd_%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba-%d0%bf%d1%80_%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%84.pdf (дата звернення 13.04.2024)

38. Волков А.С. Глобальні демографічні зміни та їх вплив на розвиток туризму. The XIII International Scientific and Practical Conference "Modern ways

of development of science and the latest theories", December 11-13, 2023, Madrid, Spain. 460 p. Pp 457-459. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/12/PEOPLE-AND-THE-WORLD-GLOBAL-PROBLEMS-OF-HUMAN-DEVELOPMENT.pdf>

39. Волков А.С. Тенденції розвитку світового туризму в контексті демографічних змін. V міжнародна науково - практична конференція студентів та молодих вчених «Освітні і культурно - мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково - інноваційний простір в умовах воєнного часу» 18-19 квітня 2024, м. Запоріжжя, Україна.

40. Т. Голик. Світові демографічні зміни і тризм. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17355/1/250-252.pdf> (дата звернення 10.04.2024)